

**T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ ÖNEMİ VE SAĞLIK
BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil AKKUŞ

Enstitü Anabilim Dalı : SAĞLIK YÖNETİMİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Aydın ŞENOL

Haziran 2024

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ ÖNEMİ VE SAĞLIK
BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil AKKUŞ

Enstitü Anabilim Dalı : SAĞLIK YÖNETİMİ

Bu tez 11/06/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ	BAŞARI DURUMU
Jüri Başkanı: Doç. Dr. Aydın ŞENOL	BAŞARILI
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÜÇAY	BAŞARILI
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Zülküf ÇEVİK	BAŞARILI

BEYAN

Tez içindeki tüm verilerin akademik kurallar çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, görsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uygun şekilde sunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezde yer alan verilerin bu üniversite veya başka bir üniversitede herhangi bir tez çalışmasında kullanılmadığını beyan ederim.

Halil AKKUŞ

12/06/2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, tezimizin planlanmasından yazılmasına kadar tüm süreçlerde yardımlarını esirgemeyen, teşvik eden değerli danışman hocam. Dr. Aydın ŞENOL'a teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim sürecinde tecrübelerini, fikirlerini ve yardımlarını benden esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Eğitim süresi boyunca her türlü yardımı ve desteği esirgemeyen çok değerli çalışma arkadaşlarım; Zuhale Nazlı ÇAKIR, Oya ASAN, Belgüzar AKSOY GÜNER'e ve değerli arkadaşlarım Murat TEPEÇİNAR ve Seren SANCAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte her türlü fedakarlığını ve daimi desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli eşim Elif AKKUŞ, oğlum Aras AKKUŞ ve aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	vii

BÖLÜM 1.

SAĞLIK VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	1
1.1. Sağlık.....	1
1.2. Sağlık Sektörü	4
1.2.1. Sağlık sektörünün etki alanları.....	4
1.2.1.1. Sağlığa Uzak / Dolaylı Etkili Hizmet Alanları	5
1.2.1.2. Sağlığa Yakın / Doğrudan Etkili Hizmet Alanları	6
1.2.1.3. Asıl sağlık hizmetleri alanı	7
1.3. Sağlık İşletmelerinde Hizmet Yönetiminin Unsurları.....	8
1.4. Sağlıkta Yönetim Yapıları.....	11
1.4.1. Koruyucu sağlık hizmetleri	12
1.4.2. Tedavi edici sağlık hizmetleri	12
1.4.3. Rehabilitasyon hizmetleri	12
1.4.4. Sağlığın Geliştirilmesi Hizmetleri	12
1.5. Sağlıkta İnsan Gücü	13
1.6. Sağlık Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi.....	16
1.6.1. Memnuniyet	17
1.6.2. Nitelikli personel temini.....	17
1.6.3. Personel eğitimi ve gelişimi	17
1.6.3.1. İş tatmini ve motivasyonun artırılması	18
1.6.3.2. Performans yönetimi ve geri bildirim	18
1.6.3.3. Personel sağlığı ve refahı	19
1.7. Sürdürülebilirlik	19
1.8. Sürdürülebilir Kalkınma.....	20
1.9. Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	22
1.10. Çevresel Sürdürülebilirlik	24
1.11. Sosyal Sürdürülebilirlik.....	25
1.12. Sürdürülebilir Bilinç Kavramı.....	26

1.13. Kurumsal Sürdürülebilirlik	27
1.14. Sağlık Kurumlarında Sürdürülebilirlik.....	29
 BÖLÜM 2.	
YÖNTEM VE BULGULAR	32
2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi.....	32
2.1.1. Öğrenci farkındalığı:	32
2.1.2. Stratejik yönetim:	32
2.1.3. Literatüre katkı:	33
2.2. Araştırmanın Yöntemi	33
2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	33
2.4. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreçleri	34
2.5. Verilerin Toplanması.....	36
2.6. Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Teknikleri	36
2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	37
2.8. Araştırmanın Önemi	37
2.9. Bulgular	38
 BÖLÜM 3.	
TARTIŞMA	46
3.1. Tartışma.....	46
3.1.1. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Yaş Değişkeni İlişkisi:	46
3.1.2. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Cinsiyet Değişkeni İlişkisi	47
3.1.3. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Bölüm Değişkeni İlişkisi	48
3.1.4. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sınıf Değişkeni İlişkisi	49
3.1.5. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Gelir Düzeyi İlişkisi.....	49
 BÖLÜM 4.	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
4.1. Sonuç	51
4.2. Öneriler.....	52
 KAYNAKLAR	
55	
 EKLER.....	
61	
EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	61
EK 2. SÜRDÜRÜLEBİLİR BİLİNÇ ÖLÇEĞİ.....	63
EK 3. SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ ETİK	
KURULU YAZILI ONAY.....	66
EK 4. SUBU AKYAZI SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ YAZILI İZNİ. 67	

KISALTMALAR

BKH	: Binyıl Kalkınma Hedefleri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
SKH	: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
İKY	: İnsan Kaynakları Yönetimi
SİGP	: Sağlıkta İnsan Gücü Planlaması
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
SBÖ	: Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği
BM	: Birleşmiş Milletler
IISD	: Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1 : Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Alt Ölçek/ Faktör Dağılımları.....	35
Tablo 3.2 : Normal Dağılım, Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	36
Tablo 4.1 : Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Güvenilirlik Analizi	39
Tablo 4.2 : Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Demografik Dağılımları.....	40
Tablo 4.3 : Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	41
Tablo 4.4: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	42
Tablo 4.5: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.6: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	44
Tablo 4.7: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	45

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ ÖNEMİ VE SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Sağlık, insanın var olduğu andan itibaren en temel ihtiyaçların başında gelir. İnsanlığın ilerlemesi ile büyümesi ve uygarlıkların oluşmasıyla birlikte, sağlık hizmetleri sektörü giderek daha önemli hale gelmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte, sağlık hizmetlerinde sunulan hizmetler de değişime uğramıştır. Bu değişen hizmetler ile birlikte, hizmetlerin topluma ulaştırılması ve sunulması için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Sürdürülebilirlik, bir sistemin uzun süre boyunca varlığını, çeşitliliğini ve işlevselliğini koruyarak devam ettirmesi olayıdır. IISD tarafından yapılan tanıma göre kurumlar için sürdürülebilirlik gelecekte ihtiyaç duyulabilecek insan kaynaklarını ve doğal kaynakları koruyarak, sürdürerek ve geliştirerek kurumların ihtiyaçlarını karşılayan strateji ve etkinliklerin tümünün benimsenmesi olarak ifade edilmiştir. Kurumların finansal ve fiziksel sermayeleri kadar insan kaynakları ve doğal kaynakları da önemlidir. Sağlık sisteminin sürdürülebilir olması için en temel ilkelerden biri de insan kaynaklarıdır. Sürdürülebilir bir sağlık kurumu için tüm çalışanların bilinç düzeyi son derece önem arz eder. Bu çalışmada amacımız Sağlık Kurumlarında çalışacak ve profesyonel olma yolunda eğitim alan Sağlık Bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilir bilinç seviyesini tespit etmek ve önerilerde bulunmaktır. Bu araştırmanın temel amacı, hemşirelik bölümü, fizyoterapi bölümü ve sağlık yönetimi bölümü yani sağlık ile ilgili disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin sürdürülebilirlik kavramına ilişkin bilgi düzeylerini, farkındalıklarını ve tutumlarını belirlemektir. Ayrıca farklı bölümlerdeki bu öğrencilerin sürdürülebilirlik ile ilgili konularda aldıkları eğitim seviyelerinin denkliği ve bu eğitimlerin etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, sağlık alanında sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesine ve bu konuda daha etkin ve verimli eğitim stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Yapılan bu araştırma nicel araştırma türündedir. Veriler araştırmanın amacına uygun olarak “Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği” ve aynı anda kişisel bilgi formu aracılığı ile toplanmıştır. Bu ölçeğin Bilgi, Davranış ve Tutum olarak 3 farklı boyutu vardır. SPSS programı kullanılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu araştırma, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversite’nin Akyazı Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile 2023 – 2024 eğitim ve öğretim yılının 2. Döneminde yapılmıştır. Bu araştırmanın evrenini Sağlık Bilimleri öğrencileri, örneklemi ise 387 öğrenci oluşturmuştur..

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sağlık, Sağlık Kurumları, Sağlık Personeli

A RESEARCH ON THE IMPORTANCE OF THE CONCEPT OF SUSTAINABILITY AND THE SUSTAINABILITY AWARENESS OF HEALTH SCIENCES FACULTY STUDENTS

ABSTRACT

Health is one of the most fundamental needs since the existence of humanity. With the progress and growth of mankind, and the formation of civilizations, the healthcare sector has become increasingly important. With the industrial revolution, the services offered in healthcare have undergone changes. Along with these changing services, various methods have been developed for delivering and providing services to the community. Sustainability is the ability of a system to maintain its existence, diversity, and functionality over the long term. According to the definition by IISD, sustainability for institutions is expressed as the adoption of strategies and activities that preserve, sustain, and enhance human and natural resources that may be needed in the future to meet the needs of institutions. Human and natural resources are as important for institutions as financial and physical capital. One of the fundamental principles for the sustainability of a healthcare system is human resources. The awareness level of all employees is extremely important for a sustainable healthcare institution. The purpose of this study is to determine the level of sustainable awareness of Health Sciences students who will work in Healthcare Institutions and are on the path to professionalism, and to make recommendations. The main aim of this research is to determine the knowledge levels, awareness, and attitudes of students studying in nursing, physiotherapy, and health management departments, which are disciplines related to health, about the concept of sustainability. It also aims to evaluate the equivalence of the education levels on sustainability received by these students in different departments and the effects of this education. Thus, it is aimed to contribute to the development of sustainability awareness in the field of health and to determine more effective and efficient education strategies in this regard. This research is a quantitative research type. Data were collected through the "Sustainable Consciousness Scale" and a personal information form, suitable for the purpose of the research. This scale has 3 different dimensions: Knowledge, Behavior, and Attitude. The data obtained were analyzed using the SPSS program. This research was conducted with the students of Sakarya Applied Sciences University, Akyazı Faculty of Health Sciences, in the 2023 - 2024 academic year, 2nd semester. The universe of this research consisted of Health Sciences students, and the sample consisted of 387 students.

Keywords: Sustainability, Health, Health Institutions, Health Personnel

BÖLÜM 1. SAĞLIK VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1.1. Sağlık

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımı ile “Sağlık, sadece hastalık veya sakatlık olmaması değil, bedensel, zihinsel ve sosyal açıdan iyi olma durumu” olarak nitelendirilmiştir (Karabulut ve Dalkılıç, 2019). Tarih boyunca insanlar, bozulan sağlık durumlarını iyileştirmek ve genel sağlığı geliştirmek için çeşitli çabalar sarf etmişlerdir. Bununla birlikte medeniyetlerin kurulduğu ilk çağlardan itibaren kişilerin sağlık durumunu iyileştirmek için yapılan girişimler önceleri tapınaklarda başlamış olup, zaman içerisinde değişim geçiren bu yapılar modern hastanelerin temellerini oluşturmuşlardır.

Sağlık, insanın varoluşundan itibaren en temel ihtiyaçların başında gelir. İnsanlığın ilerlemesi, toplumların büyümesi ve uygarlıkların oluşmasıyla birlikte, sağlık hizmetleri sektörü giderek daha önemli hale gelmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte, sağlık hizmetlerinde sunulan hizmetler de değişime uğramıştır. Bu değişen hizmetlerle birlikte, hizmetlerin topluma ulaştırılması için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir.

Hastaların sağlık hizmetini sağlık hizmeti sunucusu olan hastanelerden satın almaları esasında sağlık hakkına dayanmaktadır. Bireylerin sağlık hakkı ülkemizde 1961 ile 1982 anayasasında temel hak olarak nitelendirilmiştir (Temiz, 2014).

Sağlığa duyulan ihtiyaç sağlık hizmeti sunucusu olan hastanelerin, toplum ihtiyaçlarına göre şekillenmesine yol açmıştır. Hastaneler diğer işletmeler gibi karlılık-zarar gibi unsurları göz önünde bulundurmaktadır. Bu karlılık ve zarar durumu işletme sermayesi ile doğrudan ilişkilidir. İşletme sermayesi, şirketin gelir elde edene kadar yaptığı harcamalara karşılık gelmektedir. İşletme Sermayesinin ana unsurları yabancı kaynaklar ve dönen varlıklardır (Cankaya, 2020). Sağlık hizmetlerinin değişimi, gelişimi ve yeni ihtiyaçlara göre şekillenmesi yalnızca Sağlık hizmeti sunumunu değil aynı zamanda finansman ile ilgili de değişiklikler

getirmiştir. Günümüzde sağlık hizmetlerinin sağlanması ve finansman yöntemleri ülkelere göre çeşitlilik göstermekle beraber, birden fazla değişkenin de etkisiyle şekillenmektedir.

Sağlık hizmetlerine yönelik harcamalar, dünya genelinde genel enflasyon oranının ötesinde bir artış sergilemektedir. Bu ek artış, sağlık hizmetlerine özgü enflasyon oranı olarak adlandırılabilir. Bu ek artışın nedenleri;

- 1- Nüfus yapısındaki değişim: Küresel ölçekte nüfusun yaşlanması, sağlık hizmeti talebini arttırmıştır.
- 2- Hastalık dağılımı: Önceden ölümcül olan hastalıkların tedavi edilmesi mümkün hale gelmesiyle sağlık başarısı artarken, bunun getirdiği maliyetler yükselmektedir.
- 3- Teknolojik gelişim: Sağlık hizmetlerindeki teknolojik ilerlemelerin finansmanı artan bir eğilim göstermektedir.
- 4- İletişim ve ulaşım imkanları: Yeni sağlık buluşları ve gelişmeleri hızla yayıldığından, talepler de hızla artmaktadır.
- 5- Felsefî tutumlar: Yaşlı bireylerin hayatlarını aktif bir şekilde sürdürmesi teşvik edildiğinden, sağlık hizmetlerine olan talep artmaktadır.
- 6- Sigorta sistemlerinin yaygınlaşması: Sağlık sigortası uygulamalarının genişlemesi sağlık harcamalarını artırmaktadır.
- 7- Verimlilik değişiklikleri: Sağlık hizmetlerindeki verimlilik artışı sınırlı olduğundan, hizmet maliyetleri artmaktadır.
- 8- Hukuki korunma: Sağlık çalışanlarının hukuki sorumluluklardan korunma çabaları sağlık hizmetlerini pahalılaştırmaktadır.
- 9- Gelir artışı: Kişilerin gelir seviyelerinin yükselmesi, sağlık hizmetlerine talebi artırır.

Sağlık finansmanının, sağlık harcamalarındaki bu yükselişler ve sağlık hizmetlerinin devam edebilirliği ve dolayısıyla sürdürülebilirliği için önemi yüksektir. Sağlık hizmetlerinin finansmanı genellikle devlet tarafından sağlandığı için, sağlık harcamalarındaki artışlar hükümetleri daha etkin finansman modelleri aramaya ve finansmanda yenilikler yapmaya yönlendirmektedir (Thomson ve diğ, 2009).

Sağlık hizmetlerinin finansmanı, ülkelere göre değişkenlik gösterir ve aynı finansman modeli uygulansa bile, özellikle hizmet sağlayıcılara yapılan ödemeler, sağlık hizmetlerinin yapılanma biçimi ve erişim kurallarındaki farklılıklar nedeniyle her ülkede farklı sonuçlara neden olabilir (Tatar, 2011).

Küresel olarak artan sağlık ihtiyacı, sağlık teknolojisindeki ilerlemeler ve hastalıklardaki yapısal değişiklikler, sağlık harcamalarında devamlı bir artışa yol açmaktadır. Yaşanan bu artış, sağlık finansmanı konusunun öneminin artmasına yol açmaktadır (Kocataşkın, 2019).

Bu durum, devletlerin ve hükümetlerin sağlık finansman sistemleri üzerinde arayış içine girmesine ve en etkili sistemi bulma isteğini artırmaktadır. Bununla birlikte, finansman sistemlerindeki en önemli sorun sistemlerin sürdürülebilirliğidir. Ayrıca, maliyet artışı, kaynak kıtlığı, kaynakların yanlış kullanımı ve koordinasyon eksikliği gibi faktörler, sağlık finansman sistemlerindeki başlıca zorlukları oluşturur (Stadhouders ve diğ, 2019).

Sağlık hizmetlerinde ki bu gelişmeler ve değişimler sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirlik konusunu göz önüne çıkarmaktadır. Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği için önemli değişkenler bulunmaktadır:

- 1- Etkili Finansman Modelleri:** Sağlık hizmetlerinin finansmanında dengeli ve etkili modellerin kullanılması önemlidir. Bu modeller, sağlık harcamalarının artışını yönetmek, verimi artırmak üzerine oluşturulmalıdır.
- 2- Önleyici Sağlık Hizmetleri:** Önleyici sağlık hizmetlerine yatırım yapmak, hastalıkların önlenmesi veya erken teşhis edilmesiyle tedavi maliyetlerini azaltabilir. Bu da sağlık hizmetlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini artırır.
- 3- Eşitlik ve Erişim:** Eşitlik sağlanması, insanların genel sağlık durumunu iyiye gitmesini sağlar ve sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğine katkıda bulunur.
- 4- Teknolojik İlerleme ve Verimlilik:** Sağlık teknolojisindeki ilerlemeler, sağlık hizmetleri için önemi son derece kritiktir. Bununla birlikte, bu teknolojilerin dengeli bir şekilde ve maliyet etkinliği gözetilerek kullanılması önemlidir.
- 5- Uzun Vadeli Planlama ve Yönetim:** Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği için uzun süreli yönetim stratejilerinin benimsenmesi gerekmektedir. Bu

stratejiler, kaynakların verimli bir şekilde dağıtılmasını düzenleyerek sağlık hizmetlerinin uzun vadeli gereksinimlerini karşılamaya odaklanır.

6- Kamu ile Özel Sektör İş Birliği: Sağlık hizmetlerinde bahsedilen sektörlerin aralarında gerçekleştirdikleri iş birliği, sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Kamu ve özel sektörlerin güçlü tarafları birleştirilerek kaynaklar etkili bir şekilde kullanılarak erişilebilirlik ve kalite artırılabilir.

Bu unsurların bir arada değerlendirilmesi ve uygulanması, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini artırmak için önemli adımlar oluşturabilir.

1.2. Sağlık Sektörü

Sanayi devrimlerinin evrimiyle birlikte üretim süreçlerindeki değişimler ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle günümüze kadar önemli dönüşümler yaşandı. 20. yüzyılın başlarında sanayileşme ve fabrikasyonun yaygınlaşmasıyla üretimde köklü değişiklikler başladı. 1960'ların sonlarına gelindiğinde, endüstriyel süreçlerin elektronik ve bilgisayar teknolojilerinin entegrasyonu ile yeniden yapılandırıldığı bir döneme girildi (Görkün, 2016).

Dijital dönüşüm, sağlık kayıtlarında belirgin bir artışa yol açarak günümüzdeki teknolojik ilerlemelere uyum sağlamanın bir gereklilik haline gelmesine neden oldu. Bu süreç, sağlık hizmetlerinde verimliliği artırırken, hastaların takibini ve tedavisini daha kolaylaştırmakta ve sağlık sektöründe büyük bir gelişmeye neden olarak dönüşümü beraberinde getirmektedir (Koştı ve diğ., 2021).

Sağlık sektörü, sadece hastaneler ve doktor ofisleri gibi doğrudan sağlık hizmeti sunan kurumları değil, aynı zamanda ilaç, tıbbi cihazlar, sağlık sigortası, sağlık teknolojileri gibi sağlıkla ilgili her türlü ürünü ve hizmeti içeren bir yapıdır. Bu nedenle, sağlık sektörü, sağlığı etkileyen ve sağlık hizmetlerinin sunulmasını veya alınmasını sağlayan her şeyi içeren büyük bir kavramdır (Sargutan, 2005).

1.2.1. Sağlık sektörünün etki alanları

Sağlık sektörünün kapsamı ve etki alanları merkezden çevreye doğru arttıkça, azalan yoğunlukta hizmet ve etki alanlarını belirlemek mümkündür. Bu durumda, ürünlerin insan sağlığına etki veya katkı derecelerine göre farklı hizmet ve etki alanları belirlenebilir. Bu şekilde, sağlık sektörünün farklı alanlarının insan sağlığına etki

dereceleri dikkate alınarak, yoğunluk seviyesi düşen hizmet ve etki alanları belirlenebilir. Bu sınıflandırma, sağlık sektörünün farklı bileşenlerinin etkisini ve önemini anlamak için kullanılabilir (Adali, 2019). Bu etki alanları:

Temel Sağlık Hizmetleri: Hastane ve klinik hizmetler gibi doğrudan hasta bakımı sağlayan hizmetlerdir. Bu hizmetler insan sağlığına en doğrudan ve yoğun etki eden hizmetlerdir.

İlaç ve Tıbbi Cihazlar: İlaçlar ve tıbbi cihazlar, hastalıkların tedavi edilmesinde kullanılan ve kişilerin sağlıklı olmalarına büyük ölçüde katkı sağlayan ürünlerdir. Bu alan, doğrudan sağlık hizmetlerini destekleyen ve etkileyen bir alandır.

Tıbbi Araştırma ve Geliştirme: Yeni tedavilerin, ilaçların ve tıbbi teknolojilerin geliştirilmesi, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesine ve insan sağlığına katkıda bulunur. Ancak, bu alanın etkisi daha dolaylıdır ve uzun süreli bir perspektif gerektirir.

Sağlık Eğitimi ve Danışmanlık: Bu hizmetler, insanların sağlık bilgisini artırarak sağlık davranışlarını iyileştirir. Bu alan da sağlık sektörünün daha geniş bir kapsamında etkili olabilir.

Halk Sağlığı ve Kamu Hizmetleri: Toplumun sağlığını iyileştirmeye yönelik politika oluşturma, hastalık önleme ve toplum sağlığı hizmetleri de sağlık sektörünün bir parçasıdır. Bu hizmetler genellikle daha geniş bir nüfusu etkileyebilir ve dolaylı olarak insan sağlığına katkı sağlar.

1.2.1.1. Sağlığa Uzak / Dolaylı Etkili Hizmet Alanları

Bu geniş kapsamlı alanda, sağlık sektörü ile uyumlu ve sağlık hizmetlerine dolaylı etkileri veya katkıları olan birçok alan bulunmaktadır. Bu alanlar arasında şunlar yer alır:

Gelir ve Refah Dağılımı: Gelir düzeyi ve refah seviyelerinin, sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık üzerinde önemli etkileri bulunur.

İşsizlik ve Tam İstihdam: İşsizlik ve tam istihdam politikaları, kişilerin sağlık hizmetlerine erişimini ve sağlık sonuçlarını etkileyebilir.

Turizm: Sağlık turizmi, hastaların tedavi amaçlı seyahat etmesini içerir ve sağlık sektörüne dolaylı olarak etki eder.

Ulaştırma: Sağlık hizmetlerine ulaşım, ulaşım altyapısı ve erişilebilirlik gibi faktörler sağlık hizmetlerinin etkinliğini etkileyebilir.

Eğitim Sistemi: Eğitim seviyesi, sağlık bilinci ve sağlık davranışlarını etkileyebilir.

Kültür Seviyesi: Kültürel normlar ve değerler, sağlık hizmetlerinin talebini ve kullanımını etkileyebilir.

Haberleşme: Sağlık bilgisi ve hizmetlerine erişimde iletişim teknolojilerinin rolü önemlidir.

Demografik Özellikler: Nüfus yapısı, sağlık hizmetlerinin talebini ve ihtiyaçlarını belirleyebilir.

Bilimsel ve Teknolojik Gelişmeler: Tıbbi teknoloji ve araştırmalar, sağlık hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini artırabilir.

Tarım ve Ormancılık: Beslenme ve çevresel faktörlerin, insan sağlığı üzerinde hafife alınmayacak düzeyde etkileri vardır.

Bu alanlar, sağlık sektörüyle etkileşim içinde olan ve sağlık hizmetlerine dolaylı olarak etkileyen farklı sektör ve alanları içerir. Bu etkileşimler, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlam içinde sağlık sektörünün daha geniş bir kapsamda değerlendirilmesini sağlar (Şenocak, 2009).

1.2.1.2. Sağlığa Yakın / Doğrudan Etkili Hizmet Alanları

Bu halkayı oluşturan alanda, sağlık hizmetlerine direkt veya dolaylı olarak etkileyen farklı unsur ve hizmetler bulunmaktadır. Bu alanlar şunlardır:

Aile Yapısı: Ailelerin sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık davranışları noktasında etkisi vardır. (Avcıbaşı, 2023).

Coğrafya: Sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği ve sağlık sonuçları üzerinde coğrafi faktörlerin etkisi önemlidir.

Sosyal / Antropolojik Yapı: Toplumun sosyal yapıları ve kültürel normları, sağlık hizmetlerinin kullanımını ve sağlık davranışlarını etkiler.

Spor: Spor faaliyetleri ve fiziksel aktivite düzeyleri, sağlık üzerinde önemli etkilere sahiptir.

Sosyal Politikalar: Sosyal politikalar ve refah programları, sağlık hizmetlerinin erişimini ve kullanımını etkileyebilir.

Eğitim ve İstihdam: Kişilerin istihdam durumu ve eğitim seviyeleri, sağlık hizmetlerine ulaşım ve sonuçları üzerinde önemlidir (Mutlu ve diğ, 2018).

Sağlık Politikaları ve Sosyal Güvenlik: Yapılan politikaları ve sosyal güvenlik sistemleri, sağlık hizmetlerinin finansmanını ve dağıtımını düzenler.

Epidemiyolojik Yapı: Hastalık yayılımı ve sağlık riskleri, sağlık politikalarının ve hizmetlerinin belirlenmesinde önemlidir.

Çevreye Yönelik Sağlık Hizmetleri: Temiz içme suyu, kanalizasyon, çevre sağlığı gibi hizmetler, hastalıkların yayılmasını önleyerek sağlık hizmetlerine destek olur.

Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Hizmetleri: Bu hizmetler, insan sağlığıyla doğrudan ilişkilidir ve sağlık hizmetlerine etki eder.

Bu alanlar, sağlık hizmetlerinin sunulması ve sağlık sonuçlarının iyileştirilmesi açısından etkileri bulunan birçok faktörü içerir. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinin daha geniş bir bağlam içinde değerlendirilmesinde önemli bir rol oynarlar.

1.2.1.3. Asıl sağlık hizmetleri alanı

Bu merkezdeki alan, sağlık hizmetlerinin doğrudan sunulduğu ve alındığı yerlerdir. Asıl sağlık hizmetlerinin sunulması, arzı ve talebi bu alanda gerçekleşir. Bu alan ayrıca sağlık hizmetlerinin organizasyonunu ve yönetimini sağlayan sistemleri içerir. İşte bu alanda yer alan bazı bileşenler:

Hastaneler ve Klinikler: Hastaneler ve klinikler, çeşitli sağlık hizmetlerinin sunulduğu ana sağlık kuruluşlarıdır.

Eczaneler: Eczaneler, ilaçların dağıtımını ve hastalara ilaçlarla ilgili danışmanlık hizmetini sağlar.

Sağlık Ocakları ve Aile Sağlığı Merkezleri: Bu temel sağlık kuruluşları birinci basamak hizmetlerin sunulduğu yerlerdir. Aile hekimleri ve sağlık personeli, hastaların sağlık sorunlarını değerlendirir, tedavi eder ve yönlendirir.

Laboratuvarlar: Tıbbi testlerin yapıldığı ve sonuçların değerlendirildiği sağlık tesisleridir.

Sağlık Bakanlığı ve Diğer Kamu Kurumları: Sağlık politikalarının oluşturulması ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesiyle ilgili kamu kuruluşlarıdır.

Özel Sektör Sağlık Kuruluşları: Poliklinikler, özel hastaneler ve diğer sağlık kuruluşları, sağlık hizmetlerinin özel sektör tarafından sunulduğu yerlerdir.

SGK: Sağlık hizmetlerinin finansmanını sağlayan ve sağlık sigortası kapsamında olan bireylerin masraflarını karşılayan kamu kuruluşudur.

Belediyeler: Toplum sağlığı alanlarında yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler bulunmaktadır.

Bu merkezdeki alan, diğer alanlardan güçlü bir şekilde etkilenir çünkü sağlık hizmetlerinin sunulması ve kullanılması, çevresel, ekonomik ve sosyal etkenlerden yoğun bir şekilde etkilenir. Gelir düzeyi, coğrafi faktörler, eğitim seviyesi ve sağlık politikaları gibi unsurlar, sağlık hizmetlerinin erişimini ve kalitesini etkiler. Bu nedenle, sağlık hizmetleri alanı, çevresel faktörlerin etkisi altında sürekli olarak şekillenir ve gelişir (Sargutan, 2005).

1.3. Sağlık İşletmelerinde Hizmet Yönetiminin Unsurları

Hastanelerin modern dünyada üstlendiği rol, nüfusun artması, küresel veya epidemik salgınların yarattığı etkilerle dahada artmıştır. Sağlık hizmetlerine olan bu talep, sürekli yoğun iş yüküne neden olmaktadır. Bu iş yükü ile beraber günümüz hastanelerinde rekabet gibi kavramlarda önemlidir (Çimen, 2010). Sağlık kurumlarının sürekliliğini sağlaması açısından bu kavramlar oldukça önemlidir. Sağlık hizmeti sunan işletmeler yalnızca tıbbi işletmeler değil, sosyal ve ekonomik hedefleri olan yapıları da içerir (Al-Rawhani, 2021)

Sağlık hizmetlerinin yönetilmesi güç olup karmaşık sistemlere dayanmaktadır. Sağlığın ikamesi zor olduğu için kişilerin sağlık hizmetine duyacağı ihtiyacın nasıl ve ne şekilde olacağı belirsizdir (Cece, 2017). Hizmetin üretiminden tüketimine kadar geçen bu karmaşık sistem, çok çeşitli hizmetlerin birleşmesiyle oluşur. Birbirinden farklı hizmetlerin ortak bir mekânda verildiği sağlık hizmetlerinde, birden fazla branş olup, bunların yanında otelcilik, lokantacılık gibi hizmetleri de bünyesinde barındırmaktadır. Hizmetteki en önemli hususlardan biri de sağlık hizmetlerinde hata payının olmamasıdır çünkü kişilerin sağlığının ikame edilmesi önceliklidir. Hizmeti kimin ne zaman isteyeceğinin (arz ve talep oluşturacağı)

belirsiz olması, sağlık hizmetlerinin üretiminde yoğun iş yükü oluşturur ve bu durum uzmanlık gerektirmektedir. Sağlık hizmetlerinin sunumu, hizmet sunumunda ilerlemiş olan devletlerde, kamu ve özel olmak üzere karma bir durumda varlığını sürdürürken, henüz gelişen ülkelerde ise bu durum, hizmet sunumunun çoğunlukla devlet eliyle yürütüldüğü bir yapı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde halk sağlığı hizmetlerini sırasıyla Birinci basamak sağlık hizmeti sunucusu olarak anne ve çocuk sağlığı merkezleri, ikinci basamak sağlık hizmeti sağlayıcıları kamu hastaneleri, üçüncü basamak sağlık hizmeti sağlayıcıları olarak ise Sağlık Bakanlığı bünyesindeki hastaneler ve üniversitelere tabi hastaneler oluşturmaktadır. (İlhan vd., 2006) Sağlık hizmetleri dört temel başlık üzerine kuruludur. Bu başlıklar üretimden tüketime, arzdan talebe kadar her aşamada vardır ve gereklilik göstermektedir. Bunlar; Sağlıkta İnsan Gücü, Yardımcı Unsurlar (ilaç, makine vb.), Arz Talep Düzeni ve Yönetim Yapılarıdır (Sargutan, 2005).

Türkiye'deki sağlık sistemi oldukça karışık bir düzene sahiptir. Sağlık hizmetlerinin sağlayıcıları arasında kamu, özel kurumlar ile dernek/vakıf kurumları yer almaktadır. Kamuda Sağlık Bakanlığı ile üniversitelere bağlı hastaneler sağlık hizmeti verirken özel sektörde özel hastaneler, vakıf hastaneleri, özel doktorlar, ayakta tedavi merkezleri, laboratuvar merkezleri, tıbbi cihaz satan işletmeler, eczaneler bulunmaktadır. Ayrıca, sivil toplum örgütleri arasında Kızılay, vakıflar ve derneklerin de yeri vardır. Sağlık hizmetlerinin finansmanı ise SGK ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, özel sigorta firmaları, kendi finansmanını sağlayan kurumlar ve uluslararası şirketler tarafından sağlanmaktadır. Bu karmaşık yapı, sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde koordine edilmesi ve finanse edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Özbay, 2007).

Sağlık hizmetlerindeki değişim ve gelişim, hizmet sunumunda çeşitli yenilikleri beraberinde getirmiştir. Bu yenilikler arasında hizmet kalitesinin artırılması gerekliliği, hastanelerin karışık yapısı, sağlık hizmeti verenler birimleri arasındaki rekabet, teknolojinin devamlı olarak güncellenmesi ve maliyet baskıları önemli rol oynamaktadır. Bu faktörler sağlık hizmetlerinin yönetimini etkilemektedir (Bayraktutan ve Pehlivanoglu, 2012).

Bütün endüstrilerde olduğu gibi, sağlık alanında da maliyetlerin yükselmesi, doğal ve finans kaynaklarının etkin kullanımının önemini artırmaktadır. Sağlık işletmelerinin, en az girdiyle en uzun süreli sağlık hizmeti sunmaları rekabette avantaj elde

etmelerine yardımcı olur. Sağlık yatırımcıları, çevreye duyarlı, maliyetleri düşüren, ekonomik gereksinimleri dengeli bir biçimde karşılamaya çalışan, odak noktası süreç olan sürdürülebilir bir sağlık sistemi altyapısına ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda, hastaneler gibi sağlık hizmetlerinin önemli sağlayıcılarının, varlıklarını sürdürebilmeleri, sundukları hizmetler de en üst düzeyde kaliteye sahip olmakla birlikte en düşük maliyetle verebilmelerine ve kaynakları etkin kullanabilme yetilerine bağlıdır (İpek, 2010). Ekonomik, toplumsal ve çevresel çıkarların birbirine bağlı olduğu sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliği sağlamak için çevrenin korunması, kalite ve verimlilik gibi üç ayrı bileşen önem kazanmaktadır. Bu bileşenler birbirini tamamlayarak, sağlık hizmetlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve toplumun genel refahını artırmaya yardımcı olur (Karaca ve diğ, 2018).

Sağlık hizmetlerinde çevrenin korunması tam olarak yeşil hastane kavramı olarak eşleştirilebilir. Yeşil hastane kavramının temelini ise yeşil bina kavramı oluşturmaktadır. Yeşil binalar topluma ve çevreye çok farklı avantajlar sağlar. Bunlar; (Terekli ve diğ, 2013)

1- Çevresel Sürdürülebilirlik: Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak inşa edilen binalar, fosil yakıtlara olan bağımlılığın düşürülmesi iklim değişikliğiyle mücadele için önemlidir.

2- Enerji Verimliliği: Yenilenebilir enerji sistemleri daha verimli çalışabilir. Bu da enerji tüketimini azaltarak çevreyi korumada aynı zamanda işletme maliyetlerini azaltmada fayda sağlar (Berksoy ve Akdoğan, 2018).

3- Daha Düşük İşletme Maliyetleri: Yenilenebilir enerji kaynakları genellikle uzun vadeli maliyetleri azaltır. Güneş enerjisi sistemleri yada rüzgar enerjisi sistemlerinde olduğu gibi kurulum giderleri yüksek olsa bile, uzun vadede enerji giderlerinin azalması sağlanır.

4- Sağlık ve Refahın Artırılması: Yenilenebilir enerji sistemleri, hava ve su kirliliğini azaltarak toplumun genel sağlık ve refahını artırır. Temiz enerji kaynakları kullanılarak üretilen elektrik, iç mekan havasının temizlenmesi ve çevre kirliliği ile ilişkili sağlık sorunlarını azaltır.

5- Yeşil Pazarlama ve İmaj Geliştirme: Yenilenebilir enerji kullanımı, işletmelerin yeşil pazarlama stratejilerini destekler ve çevre dostu bir imaj oluşturur. Bu da müşterilerin ve toplumun gözünde olumlu bir algı yaratır.

6- Bağımsızlık ve Güvenlik: Yenilenebilir enerji sistemleri, enerji arzında dışa bağımlılığı düşürür ve enerji güvenliğini yükseltir. Özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı mikro şebekeler, yerel toplulukların kendi enerji ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlar.

Bu avantajlar, yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber çevresel ve ekonomik yönden önemli kazanımlar sağlar (Orcan, 2021). Sağlık bilgi teknolojilerinin, bina ve enerji kaynaklarının etkin kullanımının ötesinde, iş akışı, operasyon süreçleri ve tüm planlama süreçlerine entegre edilmesi, verimliliği artırmak için önemlidir. Bu entegrasyon, zaman, yer ve maliyet tasarrufu sağlar. Sürdürülebilir sağlık kuruluşlarında, çevreci ve etkin olmakla birlikte kaliteli olmak ve bu kaliteyi sürdürmek önemlidir. Özellikle hasta bakımını etkileyen süreçlerin ve hasta bilgilerinin doğru şekilde tanımlanması, güvenli şekilde saklanması ve gerektiğinde erişilebilir olması önemlidir. Bu sayede, doğru ve hızlı teşhis/tedavi gerçekleştirilir, bekleme süreleri azalır, hasta memnuniyeti artar, hasta güvenliği ve konforu sağlanır ve böylelikle kaliteyi artırarak rekabette öne geçilir (Terekli ve diğ, 2013).

1.4. Sağlıkta Yönetim Yapıları

Sağlık hizmetlerinin en önemli hizmet sunucularından biri olan hastaneler, hizmetin üretiminden tüketimine kadar komplike yapılardır. Bu bağlamda madalyonun bir yüzünü birincil süreçler olan, temel hizmetler oluştururken, diğer yüzünü ikincil süreçler olarak, yardımcı hizmetler oluşturmaktadır. Hekimlik hizmetleri, hemşirelik hizmetleri, hasta bakıcılık hizmetleri, eczacılık hizmetleri gibi hizmetleri bünyesinde barındırırken, yardımcı hizmetler kısmını ise ambulans hizmetleri, yemek hizmetleri, laboratuvar hizmetleri gibi hizmetler temel hizmetleri oluşturmaktadır. Birincil ve ikincil basamak hizmetlerin ise ortak sürecini yöneten kısım finans-satın alma, halkla ilişkiler departmanı, bilgi işlem, pazarlama gibi departmanlar tarafından sürdürülmektedir. Tüm bu süreçlerin yönetiminde alanında eğitim almış Uzman Sağlık Yöneticisi olan personellerin görevi büyüktür. Sağlık hizmetleri dört temel başlık altında sınıflandırılmaktadır (Erdem, 2007).

1.4.1. Koruyucu sağlık hizmetleri

Kişilerin sahip oldukları sağlık durumunu korumak ve hastalıklara karşı korunmayı sağlamak için uygulanan hizmetlerin tümü koruyucu sağlık hizmetleri alanı içerisinde. Bu hizmetler, bireylerin sahip oldukları sağlık durumunu sürdürmek ve hastalıkları önlemek için erken tanı, teşhis ve tedavi hizmetlerini içerir (Bankaoğlu, 2013). Bu konuda Demir'in 2021'de yaptığı bir çalışmada da vurgulandığı gibi, hastalıkların erken teşhis ve tanısı, bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkiler. Sağlığın korunması ve erken müdahale imkanı sağlamasından dolayı koruyucu sağlık hizmetlerinin önemi yüksektir (Demir 2021).

1.4.2. Tedavi edici sağlık hizmetleri

Bireylerin sağlık kurumuna başvurduğu andan itibaren başlayan muayene sürecini, hastalığın teşhis edilme sürecini ve tedavi sürecini kapsar. Bu süreç, hastaların rahatsızlıklarına doğru teşhis konulması ve hastalar için uygun tedavi planlarının belirlenmesi ile devam eder. Bu hizmetler bireylerin sağlık durumlarını iyileştirmeye yönelik tedavilerin uygulanmasını içerir ve genellikle hastaların iyileşme sürecini desteklemek için kullanılır (Tosun ve Koçaslan, 2022).

1.4.3. Rehabilitasyon hizmetleri

Rehabilitasyon hizmetleri, kişilerin toplumda tekrar entegre olmalarını, çalışma hayatına katılmalarını ve sosyal becerilerini yeniden kazanmalarını amaçlar. Gürhan ve Üstün'ün (1994) ifadesine göre, rehabilitasyon hizmetleri, hastaların yeniden toplum içinde yer almalarını sağlayan bir ağacın kökleri gibidir. Bu benzetme, ne kadar sağlam köklere sahip olursak, rehabilitasyon hizmeti alan bireylerin o kadar mutlu olacaklarını ve topluma daha kolay entegre olacaklarını vurgular. Dolayısıyla, rehabilitasyon hizmetlerinin, bireylerin yaşam kalitesini yükselterek ve topluma yeniden entegre olmasını sağlamak için önemi büyüktür (Altun, 2022).

1.4.4. Sağlığın Geliştirilmesi Hizmetleri

Sağlığın geliştirilmesi ve teşviki kavramı, ilk olarak 4 Aralık 1977 tarihinde Ottawa Sözleşmesinde tanımlanmış olup, ülkemizde 1 Mart 2004'te uygulanmaya başlanmıştır (Öztürk ve Vardarlier, 2020). Bu kavram, sağlığın sürekli olarak

iyileştirilmesini ve sağlık eğitimini içerir. Bu bağlamda, sağlığın geliştirilmesi, kişilerin ve toplumun sağlık bilincini artırmayı, sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik etmeyi, hastalıkları önlemeyi ve sağlık hizmetlerine erişimi iyileştirmeyi amaçlar.

Ülkeler açısından sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için sağlığın teşvik edilmesi ve geliştirilmesinin önemi büyüktür ve bu yüzden sağlık alanı her geçen gün daha çok önemli hale gelmektedir (Akın ve Arıkan 2020). Birçok ülke, temel sağlık sorunlarını çözmek için sağlığın teşviki ve geliştirilmesi kapsamında projeler geliştirmektedir. Bu projeler, sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, sağlık bilincinin geliştirilmesi, hastalıkların önüne geçilmesi ve sağlıklı hayat tarzlarının teşvik edilmesi gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Sonuç olarak, sağlığın teşvik edilmesi ve geliştirilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması için değerlidir (Aydın, 2019).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlığın temel şart ve kaynaklarını barış, barınak, dengeli bir ekosistem, sürdürülebilir kaynaklar, hakkaniyete göre gelir, eğitim, gıda ve sosyal adalet olarak tanımlamıştır. DSÖ, sağlıkta düzenlemelerin ve iyileştirmenin bu ana maddeler üzerine odaklanarak planlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu temel unsurlar, sağlıklı bir yaşam geçirmek için gerekli şartların sağlanması ve güçlendirilmesi büyük önem taşır (Aydın, 2019).

1.5. Sağlıkta İnsan Gücü

Sağlık sistemlerinin etkinliği ve uzun vadeli başarısı için sağlık hizmetlerinin sunulmasında, yönetilmesinde ve desteklenmesinde rol oynayan tüm sağlık profesyonelleri ve çalışanlarını içeren doktorlar, hemşireler, eczacılar, fizyoterapistler, diyetisyenler, teknisyenler, sağlık yöneticileri ve destek personeli gibi birçok farklı uzmanlık alanında çalışanlara, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği için gereksinim duyulmaktadır.

Gerekli eğitimi almış donanımlı sağlık personeli sağlık hizmetlerinin sürekliliğini sağlamak için önemlidir. Sağlık hizmet sunumundaki yoğun iş yükünü taşıyabilecek gerekli eğitimi almış personel sağlık hizmetinin ikamesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle yakın bir tarihte tanışmış olduğumuz ve küresel bir etki yaratan Covid-19 pandemisinde, sağlıkta insan gücünün önemli olduğu daha da belirginleşmiştir.

Sağlıkta insan kaynakları planlaması için geleceği planlama süreci üç farklı karar düzeyinde gerçekleştirilir: stratejik, taktiksel ve operasyonel karar düzeyleri. Stratejik planlama, sistem genelindeki hedefleri belirleyen ve uzun vadeli sağlık insan kaynakları planlarını içeren kararları kapsar. Taktiksel planlama aşamasında, belirlenen genel hedeflerin en etkili olarak ne şekilde gerçekleştirileceği planlanır. Operasyonel planlama ise, sistem içinde hedeflerin başarıyla gerçekleştirilmesi için gerekli adımların belirlendiği aşamadır. Ayrıca, planlamanın kapsamına bağlı olarak, toplum genelini kapsayan makro düzeyde planlamaların yanı sıra kurum bazında mikro planlamalar da yapılabilir. Bu planların sağlık hizmetlerinin ana hedefine ulaşabilmesi için demografik ve epidemiyolojik verilere dayanarak gelecekte ortaya çıkabilecek sağlık ihtiyaçlarını öngörmesi ve kaliteli, verimli, erişilebilir, adil ve gerekli nitelikte ve sayıda sağlık insan kaynağını sağlaması gereklidir (Avcı ve Ağaoğlu, 2014).

Sağlık Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planı'nda sağlık insan kaynaklarına yönelik belirli hedefler de yer almaktadır. Bu kapsamda, stratejik planın hedefleri arasında "Sağlık alanında insan kaynaklarının dağılımını, yetkinliklerini ve motivasyonlarını artırarak sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak" ifadeleri bulunmaktadır (Avcı ve Ağaoğlu, 2014).

DSÖ tarafından sağlıkta insan gücü planlaması için, "Sağlık sektöründe insan gücünün planlanması, insan gücü geliştirme ve yönetimini içerir." şeklinde bir tanım yapılmıştır. Bu tanım, insan kaynaklarının doğru şekilde belirlenmesi, eğitilmesi, istihdam edilmesi ve yönetilmesinin önemini vurgular. İnsan gücü planlamasının, sağlık sistemlerinin kapasitesini güçlendirmek, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmak ve kalitesini yükseltmek için rolü önemlidir.

Sağlıkta İnsan Gücü Planlaması (SİGP), belirli bir bölgenin ekonomik, coğrafi, sosyal ve kültürel durumunu göz ardı etmeden, toplumun var olan sağlık gereksinimlerini belirleyerek, bu gereksinimleri sağlamak üzere kısa, orta ve uzun vadeli süreçlerde ortaya çıkabilecek diğer ihtiyaçları da öngörerek, toplumun sağlık düzeyini artırmaya yönelik etkin sağlık hizmetlerini sağlayabilecek insan gücünün üretilmesi, kullanılması ve yönetilmesi ile ilgili tüm eylemleri sistematik olarak koordine etmek üzere yapılan planlamadır. Bu süreç, sağlık hizmetlerinin etkili bir şekilde sağlanması ve insanların sağlık hizmetlerine olan ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan insan kaynaklarının doğru şekilde belirlenmesini, eğitimini, istihdamını ve yönetimini kapsar. SİGP, sağlık

sistemlerinin kapasitesini güçlendirir, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırır ve kalitesini yükseltir (Yılğör, 2006).

Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilir olması için en önemli unsur ise personel olarak öne çıkmaktadır. Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için yukarıda belirtilen maddelerin uygulanmasında kilit rol oynayan sağlık personelinin önemi büyüktür. Sağlık personeli, sağlık hizmetlerinin doğrudan sunumundan yönetimine kadar geniş bir yelpazede görev almaktadır (Başol, 2018). Personellerin eğitim düzeyleri, yaş, cinsiyet gibi özellikleri ise sürdürülebilirlik tutumları açısından büyük önem taşır. Sürdürülebilir bir sağlık sistemi oluşturmak için sağlık personelinin bazı yeterliliklere sahip olması gerekmektedir (Bekcan, 2015).

1- Profesyonellik ve Bilgi: Sağlık personelinin, sağlık hizmetlerinin sunumuyla ilgili olarak yeterli bilgiye ve uzmanlığa sahip olması önemlidir. Bu, hastaların ihtiyaçlarını etkili bir şekilde karşılamalarına ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmalarına yardımcı olur.

2- Ekip Çalışması: Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için farklı disiplinlerden gelen sağlık personelinin bir araya gelerek ekip çalışması yapması önemlidir. Etketif bir iletişim ve işbirliği ortamı, sağlık hizmetlerinin daha iyi sunulmasına olanak tanır.

3- Eğitim ve Gelişim: Sağlık personelinin sürekli eğitim ve gelişimine önem verilmesi gerekmektedir. Sağlık sektöründeki teknolojik ve bilimsel ilerlemeleri izlemek ve buna uygun olarak bilgi ve becerilerini güncellemek, sağlık hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini artırır.

4- Empati ve İnsan Odaklılık: Sağlık çalışanlarının hastalara ve hasta yakınlarına empatik ve insan odaklı bir yaklaşım sergilemesi önemlidir. Hastaların duygusal ve psikolojik gereksinimlerini anlamak ve gerekli ilgiyi göstermek, sağlık hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulmasında kritik bir rol oynar.

5- Etik Değerler ve Hasta Haklarına Saygı: Sağlık personeli, etik değerlere bağlı kalarak hasta haklarına saygı göstermelidir. Bu, hastaların güvenini kazanmalarına ve sağlık hizmetlerinin daha etkili şekilde sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini yükseltmek için sağlık personelinin bu niteliklere sahip olmasının yeri önemlidir. Bu nedenle, sağlık personelinin sürekli olarak desteklenmesi, motive edilmesi ve gelişimine olanak sağlanması gerekmektedir.

1.6. Sağlık Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi

İnsan Kaynakları Yönetimi, işletmelerin belirledikleri stratejik hedeflere ulaşmalarını sağlamak amacıyla gerekli olan fonksiyonları yerine getirecek nitelikte ve sayıda personelin işe alınması, değerlendirme yapılması, motivasyonunun sağlanması, eğitilmesi ve geliştirilmesidir. Şöyle ki, İnsan Kaynakları Yönetimi, şirketin insan kaynaklarına duyduğu gereksinimin belirlenmesi, bu ihtiyaçların karşılanması, işe yeni başlayan çalışandan en üst düzeyde verim alabilmek için gereken teşviklerin ve uygun çalışma ortamının sağlanması sürecidir. Bu süreç, diğer işletme fonksiyonlarının amaçlarına katkıda bulunarak örgütün hedeflerine ulaşmada yardımcı olan temel unsurlardan birisidir (Tengilimoğlu ve diğ, 2011).

Mevcut insan gücünün en etkin biçimde kullanılabilmesi, uygun insan kaynağının doğru yer ve zamanda birleştirilmesiyle sağlanabilir. İnsan Kaynakları Yönetimi, iki ana amacı gerçekleştirmek için çalışır. Birincisi, çalışanlardan maksimum verim almak için onların bilgi ve yeteneklerini ortaya çıkararak örgüte en üst düzeyde katkı sağlamaktır; diğeri ise rakiplerinden üstün olmak için, işten keyif alınmasını sağlamalıdır. Bu amaçlar doğrultusunda güvensiz ve sağlıksız koşullarda çalışanlardan verim almanın mümkün olmadığı anlaşılmaktadır (Sunter, 2019).

İnsan Kaynakları Yönetimi'nde, insan kaynaklarının planlanması, tedarik edilmesi, seçilmesi, yerleştirilmesi ve denetlenmesi sürecinde mutlaka teknik ve bilimsel yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Kamu veya özel sektörde hizmet sağlayan tüm sağlık işletmelerinin hizmet edeceği yerde gerekli olan altyapı çalışmalarının yapılması, kurum kapasitesinin tespit edilmesi, yapılacak çalışmalar için gereken teknolojik donanımın temini ve gerekli sağlık personelinin nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi büyük önem taşımaktadır (Keyik, 2014).

İnsan Kaynakları uygulamalarına sürdürülebilirlik yaklaşımını entegre etme amacıyla yapılan literatür incelemesinde, "Sürdürülebilir Çalışma Sistemleri", "Sürdürülebilir Kaynak Yönetimi" ve "Sürdürülebilir İnsan Kaynakları Yönetimi" gibi üç ana akım öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir çalışma sistemleri ile alakalı literatür, sürdürülebilirliği sosyal sorumluluk olarak değerlendirir ve insan kaynaklarının sömürülmesi veya geliştirilmesine neden olan mekanizmaların anlaşılmasını ilerletmeyi hedefler (Özgül ve Gürol, 2019).

1.6.1. Memnuniyet

Sağlık kurumlarında memnuniyet, hastaların ve sağlık hizmetlerinden faydalanan diğer bireylerin hizmet aldıkları kurumlarla ilgili deneyimlerinden duydukları tatmin ve memnuniyeti ifade eder. Sağlık hizmetlerinin kalitesi, ulaşılabilirliği, etkinliği ve hastaların tedavi sürecinde aldıkları desteğin yanı sıra sağlık personelinin davranışları ve iletişimi gibi faktörler, hastaların memnuniyet düzeyini etkileyebilir. Sağlık kurumlarında memnuniyetin yüksek olması, hastaların tedaviye uyumlarını artırabilir, sağlık sonuçlarını iyileştirebilir ve sağlık hizmetlerine olan güveni artırabilir. Bu nedenle sağlık kurumları, sürekli olarak memnuniyet düzeyini ölçmeli, personelin geri bildirimlerini önemsemeli ve hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla gerekli iyileştirmeleri yapmalıdır.

1.6.2. Nitelikli personel temini

Sağlık kurumları, ihtiyaç duydukları niteliklere sahip sağlık personelinin çekmeyi ve işe almayı hedefler. Bu hedef, uygun eğitim ve tecrübeye sahip sağlık çalışanlarının kuruma kazandırılmasını içerir.

Sağlık hizmetlerinin sunulabilmesi için kamu, özel farketmeksizin sektörde faaliyet gösteren tüm sağlık kurumlarının hizmet verecekleri bölgede gerekli altyapı çalışmalarını yapmaları büyük önem taşır. Sağlık personelinin nitelik ve nicelik açısından belirlenmesi de kritik bir unsurdur. Gerekli sayıda ve uygun özelliklere sahip sağlık personeli, kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulması için temel bir gerekliliktir. Bu süreçlerin başarıyla yürütülmesi, sağlık hizmetlerinin etkili bir biçimde sunulmasını ve toplumun sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlar. Bu nedenle, sağlık kurumlarının yöneticileri ve ilgili paydaşlar, bölgenin sağlık altyapısını güçlendirmek ve sağlık hizmetlerini iyileştirmek için bu süreçlere gereken önemi vermeli ve gerekli adımları atmaya özen göstermelidir(Keyik, 2014).

1.6.3. Personel eğitimi ve gelişimi

Sağlık kurumları, personelinin sürekli olarak gelişimini desteklemek için eğitim ve geliştirme programları düzenler. Bu, personelinin becerilerini güncellemesini, yeni teknolojilere ve uygulamalara adapte olmasını ve hizmet kalitesini artırmasını sağlar.

Sağlık kurumları, yeni çalışanların işlerine daha hızlı uyum sağlamaları ve insan kaynaklarını yararlı bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak hedefiyle uyum programları düzenlemektedir. Gerçekleştirilen bu eğitim faaliyetleri, çalışanların bilgi düzeyini artırarak ve mevcut becerilerini geliştirerek iş ortamına kolayca uyum sağlamalarını ve adapte olmalarını sağlar. Bu durum, çalışanlardan daha fazla katkı alınmasına ve şirketin amaçlarına daha etkili bir şekilde varmasına yardımcı olur. Personeller için gelişim ve değişim süreci olan eğitimin hedefleri arasında çeşitli faktörler yer alır. Bu faktörler şunlardır: kurumsal etkinliğin artırılması, bireysel hedeflerin kurumsal amaçlarla uyumlu hale getirilmesi, kalitenin artırılması, çalışanlara gereken bilginin sağlanması, becerilerin geliştirilmesi, tutum ve davranışların olumlu yönde şekillendirilmesi, çalışan sağlığı ile iş güvenliği konusunda farkındalık oluşturulması. Bu hedefler, personellerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkıda sağlayarak bireysel ve kurumsal başarıyı teşvik etmeyi amaçlar (Sunter, 2019).

1.6.3.1. İş tatmini ve motivasyonun artırılması

Sağlık kurumları, personelinin iş tatminini ve motivasyonunu artırmayı hedefler. Personel motivasyonunu yükseltmek için stratejiler arasında, işe uygun ücretlendirme ve ödüllendirme sistemlerinin uygulanması, personellerin yetenek ve becerilerini arttırmak için eğitim ve gelişim fırsatları sunulması, işin ve görevlerin çalışanların ilgi alanlarına ve güçlü yönlerine uygun şekilde düzenlenmesi, açık iletişim ve geri bildirim kanallarının kurulması, çalışanların karar alma süreçlerine aktif rol alması ve çalışanların kişisel ve profesyonel hedeflerinin desteklenmesi yer alır.

1.6.3.2. Performans yönetimi ve geri bildirim

Sağlık kurumları, personelinin performansını düzenli olarak değerlendirir ve geri bildirim sağlar. Bu, personelin güçlü yönlerini tanımlamak, geliştirmek için fırsatlar sağlamak ve zayıf yönlerini geliştirmek için destek sunmak için önemlidir.

Performans değerlendirmesi, çalışanın sorumluluk alanı içindeki görevlerinin değerlendirilerek ulaşılan verilerin kaydedilip çalışanlarla paylaşıldığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Sağlık işletmeleri de diğer kurumlar gibi performans değerlendirmesi yapar. Bu değerlendirmenin amacı, personellerin performansını

değerlendirerek görev ve sorumluluklarını ne düzeyde adar yerine getirdiklerini belirlemektir. Yapılan değerlendirme sonucunda geri bildirim sağlanarak yönetimin ve ilgili personelin gelişimi desteklenir ve kurum içi iletişim güçlenir. Ayrıca, insan kaynakları planlaması, çalışanların terfilerinin belirlenmesi, ücret düzenlemesi ve eğitim ihtiyaçlarının tespiti gibi konular da bu süreçte ortaya çıkarılır (Sunter, 2019).

1.6.3.3. Personel sağlığı ve refahı

Sağlık kurumları, personelinin sağlığını ve refahını korumayı ve iyileştirmeyi hedefler. Bu, sağlık ve güvenlik standartlarının korunması, stres yönetimi programlarının sağlanması ve çalışanların psikolojik sağlığıdır. Bu insan kaynakları hedefleri, sağlık kurumlarının etkili bir şekilde işleyişini sağlar ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırır.

Bir işyerinde bulunan tüm personellerin her türlü sağlıklarının en üst seviyeye çıkarılması ve tutulması gerekliliktir. Bu anlayış, işyerinin çalışma koşullarını, çevresel faktörlerin ve ürünlerin sağlığa zararlı etkilerini ortadan kaldırmayı hedefler. Çalışma ortamının güvenliği, yaralanma ve kaza risklerinin azaltılmasıyla sağlanır. Ayrıca, çalışanların fiziksel ve zihinsel sağlıklarının korunacağı işyerlerinin oluşturulması bu kapsamda önemlidir (Karacan ve Erdoğan, 2011).

1.7. Sürdürülebilirlik

BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafınca 1987 senesinde yayımlanan "Brundtland Raporu - Ortak Geleceğimiz" adlı rapor, sürdürülebilirlik kavramının önemli bir tanımını içermektedir. Rapor, sürdürülebilirlik kavramını "Günümüzün ihtiyaçlarını sağlarken, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir yaşam sağlama imkanını göz önünde bulundurarak hareket etmek." olarak tanımlar. Bu tanım, hem mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılamamanın önemini vurgularken aynı zamanda ileriki kuşakların hayat kalitesini ve fırsatlarını tehlikeye atmamak gerektiğini belirtir. Brundtland Raporu, sürdürülebilirlik kavramının yaygınlaşmasında ve küresel bir farkındalık oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu rapor, insanların çevresel ve ekonomik kararlarının uzun vadeli etkilerini göz önünde bulundurarak hareket etmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Ayrıca, rapor sadece çevresel sürdürülebilirlik ile birlikte ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği de içeren kapsamlı bir yaklaşım benimsemiştir (Yücel, 2020).

1.8. Sürdürülebilir Kalkınma

Bugünün global ekonomisinin, sosyal, çevresel ve ekonomik krizlerin bedelini ödeyerek ayakta kalmayı ve büyümeyi sürdürmüştür. Fakat, sağlanan gerçek üretim yükselişinin kalkınmaya yansıtılabilmesi, nasıl bir büyüme modeli izlenildiğiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle gelişmiş ülkeler hariç, büyümeyi destekleyen kaynaklar arasında verimlilik artışlarının katkısının son derece düşük olması, doğal kaynaklara ve insana geri dönüşümü sağlanamayan zararlar vermeye başlamıştır (Evren, 2016). Sürdürülebilir kalkınma, sadece ekonomik ilerleme değil, aynı zamanda bu ilerlemenin nasıl gerçekleştirildiği ve kazanımların nasıl dağıtıldığıyla da ilgilidir. Gelişimin sürdürülebilir olması için verimlilik odaklı büyüme önemlidir; ancak bu büyümenin toplumun tüm kesimleri arasında eşit bir şekilde dağıtılması gerekmektedir (Peşkircioğlu, 2016).

Günümüzde sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturan kavramların, ekonomik büyüme ile sosyal adalet, çevresel koruma ve kaynakların etkin kullanımı arasındaki dengeyi sağlama gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu denge hem mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak hem de ileriki nesillerin hayat kalitesini güvence altına almak için önemlidir.

Eylül 2000'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun toplantısında, tüm delegeler küresel olarak insan onurunu, eşitliği ve refahı güçlendirmenin tüm toplumların aynı paydada buluşacağı ortak bir sorumluluk olduğuna dikkat çekerek 2015'e kadar ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan ilerleme sağlanması amacıyla Binyıl Bildirgesi'ni ilan ettiler. Bu ilkelerin uygulanması için sekiz Binyıl Kalkınma Hedefi belirlendi. Bu hedefler şunlardır (Eşkinat, 2016):

1. Yoksulluğun ve açlığın sona erdirilmesi.
2. Evrensel eğitim hakkına erişim sağlanması.
3. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temin edilmesi.
4. Çocukların hayatını kaybetme oranlarının düşürülmesi.
5. Anne sağlığının iyileştirilmesi.
6. HIV/AIDS, sıtma gibi hastalıklara karşı mücadele.

7. Çevresel sürdürülebilirliğin korunması.
8. Küresel bir işbirliği ağı oluşturularak kalkınmanın sağlanması.

Eylül 2015'te gerçekleşen Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin 15 senelik performansının küresel ölçekte değerlendirilerek mevcut sorunlara çözüm getirecek kapsayıcı nitelikte sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin belirlenmesinin gerekliliğine karar verildi. Türkiye dahil olmak üzere 193 ülkenin imzasıyla kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH 2030), 17 ana hedef ve bu hedeflere bağlı olan 169 alt hedeften oluşmaktadır.

1. Yoksulluğu her alanda ve yerde sona erdirmek.
2. Açlığı sona erdirmek, gıda güvenliğini temin etmek, beslenme imkanlarını yükseltmek ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek.
3. İnsanlığın sağlıklı bir hayat sürmesini ve herkesin yaşam boyu refahını güvence altına almak.
4. Herkesi içine alan ve herkesin aynı düzeyde eğitim almasını sağlamak.
5. Toplumsal cinsiyetçiliğe son vermek ve kadınların toplumsal statülerini güçlendirmek.
6. Sağlıklı yaşam koşullarına, temiz su ve sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması.
7. Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyümeyi teşvik etmek, tam ve verimli istihdamı sağlamak ve insan onuruna uygun işleri desteklemek.
8. Sürdürülebilir ve kapsayıcı altyapı geliştirmek, sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikleri teşvik etmek.
9. Tüm insanlar için erişilebilir, sürdürülebilir ve güvenilir enerji sağlamak.
10. Ülkeler içinde ve ülkeler arasında eşitliği sağlamak.
11. Kentleri ve insan yerleşimlerini güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirilmesi için çalışmalar yapmak.
12. Tüketimin ve üretimin sürdürülebilir olmasını desteklemek.
13. İklim değişikliği ve etkileriyle başa çıkmak için acil önlemler almak.
14. Deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir olarak yönetmek için önlemler almak.

15. Ekosistemleri korumak ve sürdürülebilir kullanımını desteklemek, ormanların sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek, çölleşmeyle mücadele etmek ve biyoçeşitliliği korumak.
16. Sürdürülebilir gelişimi desteklemek için herkesin hakkaniyete erişimini sağlamak; her seviyede etkili, sorumluluk sahibi kurumlar inşa etmek.
17. Sürdürülebilir kalkınma için global ortaklığın uygulama araçlarını güçlendirmek ve global ortaklığı yeniden aktif hale getirmek.

SKH 2030 kapsamındaki sürdürülebilir kalkınma programı, yukarıda bahsedilen hedeflere odaklanmaktadır.

Yeni küresel hedefler, sürdürülebilirliği kalkınmanın merkezine yerleştirmiştir. Bu hedefler, yaşanan ekonomik, çevresel ve toplumsal endişelerin tüm insanlığın ortak meselesi olduğunu vurgulayarak başlamıştır. Artık sürdürülebilir kalkınma kavramı, tüm unsurları kapsayan bütüncül bir amaç setiyle ele alınmaktadır. Dünya, 2030'da daha iyi bir gelecek vizyonu üzerine kurulu sürdürülebilir kalkınma söylemini benimsemeyi amaçlamaktadır (Sosyal Fayda Zirvesi, 2016).

Sürdürülebilir kalkınmanın kapsamlı tartışması ve kullanımı, genel olarak üç iç içe geçmiş yönünün tanınmasıyla ilgilidir (Gedik, 2020).

1.9. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir bir sistem ekonomik olarak mal ve hizmet üretebilme kapasitesinin devamlılığı olarak tanımlanabilir. Ayrıca, endüstriyel ve tarımsal üretimi negatif yönde etkileyen sektörel dengesizliklerden kaçınılmalıdır (Ak ve diğ 2023). Refah kavramı, sürdürülebilirliğin ekonomik açıdan değerlendirilmesinde temel bir odak noktasıdır. Refah istatistik hesaplar ve ekonomik modeller tarafından gözlemlenebilir ekonomik değerlerle (mallar ve hizmetler) ilişkilendirilerek değerlendirilir. Ancak bu tür hesaplamalar, genellikle piyasa harici bilgileri içermez. Örneğin, boş zaman etkinlikleri, gönüllü çalışmalar veya çeşitli sosyal etkileşimlerin sağladığı faydaları içermez. Sürdürülebilirliği "en azından zaman içinde refahı korumak" olarak anlamak, kuşaklar arası eşitlikle ilgili endişeleri yansıtır. Bu bağlamda, her kuşağın şu anda hangi miktarda sermaye tüketeceği ve ileriki nesiller için ne düzeyde

sermaye biriktireceğine ve korunacağına ilişkin kararlar alması gerekmektedir (Markulev ve Long, 2013).

Aşağıda belirtilen dört nitelik temelinde sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu tanımlanabilir (Baumgartner ve Quass, 2009):

- İnsanlar ve doğa arasındaki ilişkiye odaklanma: Ekonomik faaliyetlerde doğanın sürdürülebilir olarak kullanılmasını sağlamak ve kişilerin refahını korurken çevresel etkileri minimize etmek önemlidir.
- Uzun vadeli ve belli olmayan bir geleceğe yönelme: Ekonomik kararların kısa dönemli kazanımlar dikkate alınarak değil uzun vadeli sonuçlara dikkat edilerek alınması gereklidir.
- Adaletin normatif temellerle oluşturulması: Şimdiki ve ileride yaşayacak nesiller arasında ve doğa ile bireyler arasında adaletli bir denge kurulması kritiktir. Bu durum, sosyal ve çevresel adaletle ulaşılması demektir (Arslan, 2011).
- Doğal kaynakların ekonomik etkin kullanımı: Doğal mal ve hizmetlerin kullanımında ekonomik etkinlik sağlanması, kaynakların israf edilmemesi ve insan yapımı ikamelerin ve tamamlayıcıların doğal kaynaklara zarar vermemesi gerektiğini vurgular.

Ekonomik sürdürülebilirlik, bir ekonominin uzun süreli büyüme ve gelişme sağlama kapasitesini ifade ederken, ayrıca kaynakların verimli ve etkili olarak kullanılmasını ve gelir dağılımındaki adaleti de kapsar. Bu, ekonominin çevresel kaynakları tüketirken çevresel faktörleri en düşük seviyeye indirgeyerek ve toplumun gelecekteki ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde hareket etmesini sağlamayı amaçlar. Ekonomik sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ile doğal kaynak tüketimi arasındaki dengeyi koruyarak, ekonomik faaliyetlerin çevresel ve toplumsal etkilerini minimize etmeyi hedefler. Bu, ileride yaşayacak nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için ekonomik sistemlerin ve politikaların uzun vadeli olarak sürdürülebilir olmasını gerektirir.

1.10. Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevresel açıdan bakıldığında sürdürülebilir bir sistem, yenilenebilir kaynakların çok fazla sömürülmesinin önüne geçmeli ve yenilenebilir olmayan kaynakları sadece yeterli ikame yapıldığında tüketmelidir. Bu durum, biyolojik çeşitliliğin, atmosferik istikrarın ve diğer ekosistem işlevlerinin korunmasını içermekte ve ekonomik olarak kategorize edilemeyen diğer ekolojik sistem işlevlerini de kapsamaktadır (Durak ve Muslu 2023).

Çevresel sürdürülebilirlik, insanların bugünkü ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanılan kaynakların ve ekosistemlerin sağlığını korurken, gelecek nesillere de aynı kaynakları sağlayacak şekilde bu kaynakların sürdürülebilir olarak kullanılmasını hedefler. Bu kapsamda, insan faaliyetlerinin doğal çevreye minimal zarar vermesi ve ekosistemlerin kendi kendini yenileme kapasitesinin korunması önemlidir. Çevresel sürdürülebilirlik, ekosistemlerin dayanıklılığı, esnekliği ve birbiriyle bağlantılı olma özelliklerine odaklanarak, biyoçeşitliliği azaltmayan ve doğal dengeyi bozmayan uygulamaları içerir. Bu şekilde, çevresel sürdürülebilirlik, bireylerin hayat kalitesini yükseltirken doğal kaynakları koruma ve gelecek kuşaklara aktarma çabasını temsil eder (Morelli, 2011).

Çevresel sürdürülebilirlik, dünyada ki doğal kaynakların ve ekosistemlerin uzun vadeli olarak korunması ve sürdürülmesini ifade eder. Bu, kaynakların sürdürülebilir olarak kullanılması ve çevresel hedeflerin sağlanmasını içerir. Çevresel sürdürülebilirlik, insan faaliyetlerinin çevresel etkilerini minimum düzeye indirerek, doğal kaynakları ileride yaşayacak nesillere aktarmak için önlemler almayı amaçlar. Bu, iklim değişikliği, toprak erozyonu, su azlığı gibi çevresel sorunların önlenmesine ve çözülmesine odaklanırken, aynı zamanda ekonomik büyüme ile çevresel koruma arasında iyi bir uyum sağlanmasını hedefler. Bu şekilde, insanların ve ekosistemlerin uzun vadeli refahını sağlamayı amaçlar (Aracı ve diğ, 2016).

Sürdürülebilirlik kavramı önceleri yalnızca ekonomik açıdan değerlendirilirken günümüzde bu tanım sosyal ve çevresel unsurları da kapsamına alacak şekilde genişlemiştir. Bu sebeple, sürdürülebilirlik, toplumların varlıklarını sürdürebilmesi için doğal çevreyle olan ilişkisini ve doğal çevrenin varlığını devam ettirebilmesi için yardıma ihtiyaç duymasıyla daha anlamlı bir hâl almıştır (Landrum, 2018).

1.11. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal bakımdan sürdürülebilir bir yapı, toplumun refahını artırmak ve insanlar arasında adil bir dağılım sağlamak amacıyla dağıtımsal adaleti, sağlık hizmetlerini, eğitimi, toplumsal cinsiyet eşitliğini, siyasi sorumluluk ve katılımı içeren çeşitli sosyal hizmetleri temin etmelidir. Bu, toplumun tüm ferdlerine adil ve eşit fırsatlar sunmayı içerir ve toplumun genel refahını yükseltmeyi hedefler (Kulaksız ve Gülcan 2022).

Bir topluluğun sosyal açıdan sürdürülebilir bir yapıyı oluşturabilmesi için iki ana unsura sahip olması gerekir: bireysel/beşeri ve sosyal/toplumsal kaynaklar. Bireysel veya beşeri kapasite, bireylerin kendi refahlarına ve toplumun refahına katkı sağlayabilecek nitelikleri ve kaynakları temsil eder, bunlara örnek olarak eğitim ve liderlik yetenekleri verilebilir. Sosyal veya toplumsal kapasite ise, yaşam kalitesini artırmak ve bu düzenlemelerin sürdürülebilirliğini devam ettirmek için toplu eylemi kolaylaştıran ilişkiler, ağlar ve normlarla ilgilidir. Etkin ve sürdürülebilir bir toplum hedefi için, bireysel ve toplumsal kaynakların artırılması ve aynı zamanda eşitlik, sosyalleşme, etkileşim, güvenlik ve uyum bağlamında kullanılması gerekmektedir. Çeşitli yatırımlar yaparak sosyal açıdan sürdürülebilirliğin sağlanması mümkündür. Bu yatırımlar, sosyal yardımlara erişim ve eşitliğin sağlanması, eğitim imkanları, temel sağlık hizmetleri, enerji erişimi, konut gibi haklara erişim, geçim kaynaklarının korunması, zorla çalıştırmanın önlenmesi gibi alanlarda olabilir. Sosyal sürdürülebilirliğin güçlü bir biçimde sosyal uyum ve temel hizmetlere aynı düzeyde erişim hakkı ile karakterize edilen pozitif yönlü bir durum olması önemlidir. Bu, toplumun tümü için daha dengeli ve adil bir hayat standartlarının teşvik edilmesini sağlar (Bilgili, 2017).

Sosyal sürdürülebilirlik, toplumun uzun vadeli refahını ve kapsayıcılığını sağlama kapasitesini ifade eder. Bu, toplumun sosyal adalet, eşitlik ve kapsayıcılık ilkelerine dayalı olarak yaşam standartlarını iyileştirme ve toplumsal uyumu güçlendirme sürecidir. Sosyal sürdürülebilirlik, insanların ihtiyaçlarını karşılayacak temel hizmetlere, eğitime, sağlık hizmetlerine, barınmaya ve sosyal korumaya erişiminin sağlanmasını ve bu hizmetlerin ileride yaşayacak insanlar için de sürdürülebilir olarak devam etmesini içerir. Ayrıca, sosyal sürdürülebilirlik, toplum içinde farklı kesimler arasında eşitlik, adalet ve fırsat eşitliğinin sağlanmasıyla ilgilidir. Bu,

toplumun dayanıklılığını artırarak sosyal çatışma ve ayrımcılığı azaltabilir ve toplumsal refahı artırabilir.

Ayrı ayrı bahsedilen bu üç boyut birbiriyle etkileşim sağlar ve sürdürülebilir kalkınmanın en etkili olacak şekilde yapılması amacıyla kendi aralarında denge sağlanması gerekmektedir. Bu denge, çevresel ve sosyal refahı korumayı ve ekonomik büyümeyi gerçekleştirmeyi içerir. Bu kavramlar, sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli yönlerini anlamamıza ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması yolunda gereken stratejileri belirlememize yardımcı olmaktadır.

1.12. Sürdürülebilir Bilinç Kavramı

Çevre bilinci temelinde şekillenen sürdürülebilir bilinç anlayışı, çevresel sorunları ele almanın ötesine geçmektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda çevresel davranış, bilgi, taahhüt ve çevre eğitimi gibi kavramlar sıkça kullanılmıştır. Ancak, bunların çevresel sorunların çözümünde yeterli olmadığı fark edilmiştir. Bu sebeplerle, sosyal, ekonomik ve çevresel konuların tümüyle ele alınması gerektiği düşüncesiyle sürdürülebilir bilinç kavramı ortaya çıkmıştır (Gericke ve diğ., 2019). Sürdürülebilir bilinç, kendi bilgi, tutum ve davranışlarını içeren çevresel, sosyal ve ekonomik yönleriyle birlikte üzerinde durularak çevre duyarlılığını vurgulayan bir kavramdır (Yılmaz, 2023).

Sürdürülebilir bilinç, bireylerin ve toplumların doğal kaynakları korumaya, atık üretimini azaltmaya, enerji ve su kullanımını optimize etmeye, çevreyi kirletmeye yol açan uygulamalardan kaçınmaya ve sosyal adaleti sağlama hedefi olan bir anlayışı içerir. Bu bilinç, sadece kişisel yaşam tarzlarıyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda işletmelerin, kurumların ve hükümetlerin politika ve uygulamalarında da yer alır. Sürdürülebilir bilinç, ekonomik kararların çevresel ve sosyal etkilerini de göz ardı etmeden, uzun vadeli refah ve toplum sağlığına katkıda bulunmayı amaçlar. Sürdürülebilir bilinç, eğitim, bilinçlendirme kampanyaları, politika değişiklikleri ve sürdürülebilir uygulamaların teşviki gibi çeşitli yollarla geliştirilebilir. Toplumun genel olarak bu bilince sahip olması, ilerideki insanlara yaşanılabilir bir dünya bırakma yolunda önemli bir adım olabilir (Demircioğlu ve Demet 2019).

Sürdürülebilir bilinç, doğal kaynakların korunarak atık üretiminin en aza indirilmesi, enerji verimliliği, sosyal adalete saygı gibi temel prensiplere dayanır. Sürdürülebilir

bilinç, bireylerin ve kurumların çeşitli seviyelerinde geliştirilebilir (Schultz, 2011). Kurumlar ise iş stratejilerine sürdürülebilirlik ilkelerini entegre ederek, çevresel ve sosyal etkileri olabildiği en düşük seviyeye indirmeye çalışabilirler (Steg ve Vlek, 2009).

Sürdürülebilir bilinç konusunda yapılan çalışmalar genellikle çeşitli disiplinlerden gelen araştırmacılar tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmalar, sürdürülebilir bilinci etkileyen faktörleri, sürdürülebilir davranışları teşvik eden en etkili yöntemleri ve sürdürülebilirlikle ilgili politika ve uygulamaların etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Kaiser ve Wilson, 2004).

1.13. Kurumsal Sürdürülebilirlik

Kurumların faaliyetlerini yürütürken topluma karşı olan sorumlulukları vardır. Bu sebeple kurumların ekonomik, sosyal ve çevresel sorunları bütünlük içerisinde ele alması gerekmektedir. Dolayısıyla, sosyal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma işletmeler için oldukça önemlidir (Buhr ve diğ, 2014).

Sürdürülebilirlik kavramının giderek önemli hale gelmesi, literatürde yeni bir kavram olan kurumsal sürdürülebilirlik konusunun da dikkat çekmesine yol açmıştır (Schneider, 2015).

İşletmenin doğru stratejiler üretebilmesi için sürdürülebilirliğin temel özelliklerinin doğru anlaşılması önemlidir. IFAC tarafından 2008 yılında ortaya konan sürdürülebilirliğin temel özellikleri şunlardır:

- 1- Şirket genelinde Etik Sorumluluk ve Sağlam Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Desteklenmesi
- 2- Çalışanların sağlığının korunduğu ve kişisel gelişim fırsatlarının geliştirildiği güvenli bir çalışma ortamı, kültürel çeşitlilik ve eşitliklerin sağlanması.
- 3- İşyerinde kültürel çeşitlilik ve eşitliğin desteklenmesi.
- 4- Olumsuz çevresel faktörlerin en aza düşürülmesi için çaba gösterilmesi.
- 5- Faaliyet gösterilen toplumlarda sosyal ve ekonomik gelişme için fırsatların araştırılması.

İşletmenin iç dinamiklerinden çok daha fazlasını kapsayan sürdürülebilirlik, işverenlerin ve toplumun refahı için elde edilen bilginin etkili kullanımını sağlayarak, bu becerinin geliştirilmesinde ilk adımı temsil eder.

Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımının temel unsurlarından biri, şirketlerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma yolunda ilerlemelerinin temelini oluşturan bir sürdürülebilirlik raporlama altyapısına sahip olmasıdır. Bu raporlama sistemi, her tür performans göstergelerini içeren, dışsal olarak doğrulanabilir bir yapıya dayanır. Bu şekilde, şirketler sürdürülebilirlik çabalarının etkisini net bir şekilde ölçebilir ve paydaşlarına şeffaf bir şekilde sunabilirler (Erdem ve diğ, 2011).

Sürdürülebilirlik raporlama alt yapısının temel özellikleri şunlardır:

Kapsayıcılık: Şirketin sürdürülebilirlik performansını tamamını ve düzgün bir biçimde yansıtmak için geniş bir yelpazede bilgiyi içermesi gerekir.

Doğrulanabilirlik: Raporlama, dış bağımsız denetçiler veya belgelendirme kuruluşları gibi güvenilir kaynaklar tarafından doğrulanabilir olmalıdır.

Şeffaflık: Şirketin sürdürülebilirlik politikaları, hedefleri, performansı ve başarıları konusunda açık ve anlaşılabilir bilgi sağlamalıdır.

Karşılaştırılabilirlik: Standartlara uyum sağlayan raporlar, farklı şirketlerin ve endüstrilerin performansını karşılaştırmaya olanak tanımalıdır.

Süreklilik: Şirketler düzenli aralıklarla sürdürülebilirlik performanslarını raporlamalı ve bu şekilde süreklilik sağlamalıdır.

Paydaş Odaklılık: Raporda, şirketin paydaşlarına (yatırımcılar, tedarikçiler, müşteriler, toplum, çalışanlar vb.) önem verdiğini ve onların beklentilerini nasıl karşıladığını göstermelidir.

Bu özellikler, sürdürülebilirlik raporlamasının güvenilirliğini artırır ve şirketlerin sürdürülebilirlik performansını etkili bir şekilde iletmelerini sağlar (Turner, 2009).

Kurumsal sürdürülebilirlik odaklı dönüşüm, işletmenin kapsamlı sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edecek şekilde harekete geçmesini ifade eder. Yönetim seviyesinde sürdürülebilirlik odaklı dönüşüm ise işletmelerin kendi yönetim sistemlerini ekonomik, sosyal ve çevresel kriterleri içerecek şekilde yeniden düzenlemesini gerektirir. Bu dönüşüme dahil olan çeşitli yönetim sistemleri arasında, literatürde insan kaynakları yönetimi (İKY) sisteminin, bu değişimi basitleştiren ve

destek veren merkezi bir rol oynadığına dair bir bakış öne çıkmaktadır. Bununla birlikte işletmelerin, kurumsal sürdürülebilirlik amacıyla faaliyetlerini sürdürebilmesi için sürdürülebilir İKY kavramının önemi giderek artmaktadır (Özgül ve Gürol, 2019).

Kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik boyutlarının, işletmenin kurumsal yönetim ilkeleriyle uyumlu bir biçimde hareket etmesini sağlayarak karar alma süreçlerine entegre edilmesi olarak tanımlanabilir. Önemli olan nokta, sürdürülebilirliğin bu üç boyutunun göz ardı edilmemesidir. Bu perspektiften bakıldığında, kurumsal sürdürülebilirliğin; ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe dair organizasyonel sonuçlar gerektiren karmaşık ve çok yönlü yapıları kapsayan pragmatik bir yaklaşım olduğu söylenebilir (Hahn ve Figge, 2011).

1.14. Sağlık Kurumlarında Sürdürülebilirlik

Sağlık ve eğitim gibi kamu sektörlerinde üretimi ve memnuniyeti yüksek tutmak için en etkili yol yenilikçi gelişmeleri izlemek ve uygulamaktır. İnovasyon, mevcut zorlukları farklı yöntemlerle çözmek, yeni teknolojiler geliştirmek ve kullanmak olarak tanımlanır; bu da bahsedilen kurumlardaki sürdürülebilirliği sağlamanın anahtarıdır (Gökçe, 2015). Bu kritik süreçte sağlık kuruluşlarının yaşayan bir yapıya sahip olması, toplumun değişen teknoloji ve çevresel faktörlere ayak uydurması ile birlikte toplumsal refahı artırabilir. Toplumların refah seviyelerini korumak ve artırmak, öncelikle sağlık sektöründeki sürdürülebilirliği sağlamakla mümkündür (Solmaz, 2012).

Sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik, yöneticilerin kişisel veya çevresel faktörlerin etkisini analiz ederek kaynak teminini geliştirmesi ve dinamik yetenekleri kullanmasıyla oluşur. Dolayısıyla, sağlık kurumları sürdürülebilirliklerini korumak için zaman içinde hızla evrilen çevre ve teknolojik ilerlemelere uyum sağlamalıdır. Bu da sağlık işletmelerindeki yöneticilerin aldıkları karar ve uygulamalarda kurumun dinamik yeteneklerini en üst düzeyde kullanmasını gerektirmektedir. Kurumların hedefleri içerisinde bulunan sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik, kesinlikle o kurumun yöneticilerinin aldığı kararlarla yakından ilişkilidir. Bu noktada, sağlık yöneticileri kurumlarının sürdürülebilirliğini sağlamak için geleneksel yönetim anlayışından uzaklaşarak, kurumun dinamik yeteneklerini keşfetmeli, kullanmalı ve değerlendirmelidir (Northcott ve Smith, 2011).

Sağlık sisteminde sürdürülebilirlik, artan nüfus ihtiyaçlarına cevap verebilecek kaliteli sağlık hizmetlerine zamanında erişilebilmesi için uzun vadede mevcut kaynakların yeterliliğini ifade eder. Sürdürülebilir sağlık sistemi, sağlığın korunması, hastalıkların önlenmesi, yaşamın sonuna kadar sağlığın desteklenmesi ve sağlık bakım ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla kültürel, ekonomik ve sosyal çevre arasında uygun bir dengeye dayanır.

Bu süreçte, doğrudan hizmet sunucuları, tanı ve görüntüleme sistemleri, ekipman ve malzemeler, bilgi teknolojileri gibi fiziksel ve finansal kaynaklar etkilidir. Bu kaynaklar sürdürülebilirliklerinin sağlanması için düzenli bir şekilde yönetilmelidir.

Sürdürülebilir sağlık sistemi, hem mevcut nesillerin sağlık ihtiyaçlarını karşılamayı hem de gelecek kuşakların sağlık gereksinimlerini göz önünde bulundurmaya amaçlar. Bu nedenle, sağlık sistemlerinin uzun vadeli planlaması ve kaynak yönetimi önemlidir. Ayrıca, sağlık politikalarının, kaynakların eşit ve etkili bir şekilde düzenlenerek dağıtılmasını sağlamak için sosyal ve ekonomik eşitlik ilkesine dayanması gereklidir. Bu şekilde, sürdürülebilir sağlık sistemi, toplumun genel refahını artırırken, kaynakların israfını önleyerek ileride yaşayacak nesillere daha iyi bir sağlık mirası bırakmayı hedefler. Sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik kavramı oldukça önemlidir ve çeşitli boyutları vardır:

Çevresel Sürdürülebilirlik: Sağlık işletmeleri, çevresel sürdürülebilirlik bakımından büyük bir rol oynamaktadır. Bu işletmeler, enerji kullanımı, atık yönetimi, su tüketimi ve çevresel etki azaltma gibi konularda sürdürülebilir uygulamalar benimseyerek çevre üzerinde ki negatif etkilerini en aza indirmeye yönelik çaba sarf etmektedir. Yeşil enerji kullanımı, geri dönüşüm programları ve çevresel etki değerlendirmesi gibi yöntemler, sağlık işletmelerinin çevresel sürdürülebilirlik çabalarını desteklemektedir.

Ekonomik Sürdürülebilirlik: Sağlık işletmeleri, ekonomik sürdürülebilirlik açısından da önemlidir. Mali kaynakların etkin kullanımı, gelir ve gider dengesi, maliyet etkinliği ve uzun vadeli finansal planlama gibi konular, işletmelerin ekonomik olarak sürdürülebilir olmasını sağlar. Maliyet tasarrufu sağlayan uygulamalar, işletmelerin uzun vadeli başarısını destekler.

Sosyal Sürdürülebilirlik: Sağlık işletmelerinin, hizmetlerini sunarken toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi de önemlidir. Hasta memnuniyeti, sağlık

hizmetlerinin erişilebilirliği, çalışanların refahı ve toplumsal etkileşim gibi faktörler, işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik çabalarını belirler. Toplumla etkileşim, işletmelerin toplumun ihtiyaçlarına uygun hizmetler sunmasını ve toplumun refahına katkıda bulunmasını sağlar.

Sağlık kuruluşlarında sürdürülebilirlik konusu, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarına inilerek ele alınmalıdır. Bu boyutlar arasındaki denge, işletmelerin uzun vadeli başarısı ve toplum için sağladığı katkı yönünden önemlidir. Bu nedenle, sağlık işletmeleri sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek, çevreye duyarlı, ekonomik olarak etkin ve toplumsal sorumlulukları yerine getiren bir yapı oluşturmalıdır (Kiriş ve Börekçi, 2018).

BÖLÜM 2. YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırmanın temel amacı, hemşirelik, fizyoterapi ve sağlık yönetimi gibi sağlıkla ilgili disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin sürdürülebilirlik kavramına ilişkin bilgi düzeylerini, farkındalıklarını ve tutumlarını belirlemektir. Ayrıca farklı bölümlerde ki bu öğrencilerin sürdürülebilirlikle ilgili konularda aldıkları eğitim seviyelerinin denkliği ve bu eğitimlerin etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle, sağlık alanında sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesine ve bu konuda daha etkin eğitim stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

2.1.1. Öğrenci farkındalığı:

Sağlık bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığı, gelecekteki sağlık profesyonellerinin sürdürülebilirlik ilkelerini uygulama kapasitelerini etkilemektedir. Bu nedenle, öğrencilerin bu konudaki bilincinin artırılması, sağlık sektöründe sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1.2. Stratejik yönetim:

Araştırmanın bulguları, sağlık işletmeleri yöneticilerine, politika yapıcılara ve eğitimcilerine, sektörde sürdürülebilirlik stratejilerini geliştirmeleri ve uygulamaları için yol gösterici olacaktır. Bu araştırma, sağlık hizmetlerinin daha etkili ve çevre dostu bir şekilde sunulmasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

2.1.3. Literatüre katkı:

Sağlık sektöründe sürdürülebilirlik konusunda yapılan araştırmalara yeni bir bakış açısı getiren bu araştırma, literatüre iyi seviyede katkı sunacaktır. Bu konuda yapılan çalışmaların daha detaylı bir şekilde incelenmesi, gelecekteki araştırmalar için de bir temel oluşturacaktır.

Bu nedenlerle, bu araştırmanın sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik ve sağlık bilimleri öğrencilerinin eğitimi açısından önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yöntem olarak betimsel araştırma kullanılmıştır. Bu yöntemlerde araştırmacılar bir çalışmanın mevcut doğasına müdahalede bulunmadan doğrudan verileri elde ettikleri koşullarda çalışmalarını sürdürürler ve çalışmanın üzerinde tanımlamalarını yaparlar. Çalışma nicel bir desende planlanmış olup üniversite öğrencilerinin sürdürülebilir bilinç düzeyinin yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve gelir düzeyleri baz alınarak anlamlı biçimde değişip değişmediği incelenmiştir. Veriler, Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği ve kişisel bilgi formu ile üzerinde çalışılan araştırmanın amacına uygun olarak toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 27.0 ile yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni tüm üniversite öğrencileri olup örneklem olarak araştırmacı Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde aktif olarak öğrenim gören 387 öğrenci üzerinde ölçek uygulamasını gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere yönelik erişim sürecinde seçkisiz – rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin seçiminde herhangi bir şekilde tabakalı örnekleme ve bilinçli bir seçim süreci uygulanmamıştır. Araştırma, SUBU Akyazı Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri arasında 2023-2024 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan "Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği", Yüksel ve Yıldız, (2019) tarafından geliştirilmiş olup, ölçeği geliştiren araştırmacılardan bu ölçeğin kullanılabilmesi için e-posta aracılığı ile izin istenmiş ve onay alınmıştır. Veriler gönüllülük esasına dayanarak kişisel bilgi formu ile birlikte kurumdan alınan etik izin çerçevesinde katılımcı öğrencilerden elde edilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreçleri

Veri toplanmasından önce ölçek sahiplerinden e-posta aracılığıyla gerekli izinler alınmıştır. Ardından bu e-posta izinleri ve gerekli belgelerle Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuş ve 18/04/2024 tarih 43 nolu karar ile gerekli onay alınmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu, kişisel bilgiler formu ve ölçekler Google Formlar aracılığıyla hazırlanmış ve fakültede öğrenim gören öğrencilere iletilmiştir. Öğrencilerden gönüllü olanların doldurması sağlanmıştır. Araştırma sürecinde bilgi toplama aracı olarak araştırmacı tarafından tasarlanmış kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ayrıca, Michalos, Swayze, Creech, Kahlke, Rempel ve Buckler (2012) tarafından oluşturulan, daha sonra Gericke, Olsson, Berlung ve Pauw (2018) tarafından güncellenen ve Türkçe'ye Yüksel ve Yıldız (2019) tarafından uyarlanan "Sürdürülebilirlik Bilinci Ölçeği" (SBÖ) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini toplamak amacıyla kullanılan anket formu, araştırmaya dahil edilen öğrencilerin profilini anlamaya yönelik genel bilgiler içeren 5 sorudan oluşmaktadır. Bu anket, katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, gelir durumları, öğrenci oldukları bölüm ve sınıf düzeyleri hakkında bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Anket formu, araştırmanın öğrencilerin sosyo-demografik yapılarını anlamak için bir veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Sorular, katılımcıların araştırmanın hedeflerine uygun bilgiler sağlamalarını ve araştırmanın sonuçlarını etkileyebilecek unsurları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, araştırmanın verileriyle sosyo-demografik özelliklerin sürdürülebilir bilince etkisi daha geniş bir şekilde analiz edilebilmektedir (EK 1).

Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği: Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği, Michalos, Swayze, Creech, Kahlke, Rempel ve Buckler (2012) tarafından geliştirilmiş, daha sonra Gericke, Olsson, Berlung ve Pauw (2018) tarafından güncellenmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Yüksel ve Yıldız (2019) tarafından yapılmıştır.

"Yüksel ve Yıldız tarafından geliştirilen ölçeğin oluşturulma sürecinde, toplamda 1085 gönüllü öğrenciye 5 farklı okuldan ulaşılmış ve Açıklayıcı Faktör Analizi ile Doğrulayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre üç maddenin faktör yüklerinin düşük bulunması ve diğer faktörlerin benzer oranlarda temsil edilmesi nedeniyle bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin uyum

geçerliliğini değerlendirmek için Standart Faktör Yüklerine bakılmış ve elde edilen sonuçlar ölçeğin uyum geçerliliğinin doğru olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ayırma geçerliliğini test etmek amacıyla, alt ölçeklerde her bir faktör için AVE değerleriyle bu faktörler arasındaki korelasyon katsayısının karesi arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ayırma geçerliliği sağlandığı tespit edilmiştir. Ölçeğin ayırt ediciliğini değerlendirmek için madde analizi yapılmış, üst %27 ile alt %27'lik gruplar arasındaki farkların anlamlılığının değerlendirilmesi amacıyla t-testi uygulanmış ve ölçekte yer alan maddelerin bireyleri ne kadar iyi ayırt ettiğini göstermek için de düzeltilmiş madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, madde toplam korelasyonlarının .300 ile .819 sınırları arasında olduğu ve t değerlerinin ise 2.237 ile 18.812 sınırları arasında farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin tüm maddelerinin yeterli derecede ayırt edicilik gücüne sahip olduğunu ($p < .05$) ortaya koymaktadır. Ölçeğin genelinde Cronbach alfa katsayısı 0.860 olarak hesaplanmıştır."

Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği toplamda 3 alt boyuttan ve bu alt boyutlarda kendi aralarında üç farklı yapıdan oluşmaktadır.

Tablo 3.1: Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Alt Ölçek/ Faktör Dağılımları

Alt Ölçekler	Faktörler	Soru Numaraları
Bilgi	Ekonomik	1, 11, 14, 15, 17
	Sosyal	2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 18
	Çevre	3, 4, 12, 16, 19
	Ekonomik	22, 25, 26, 31
Tutum	Sosyal	20, 21, 28, 29, 30, 32
	Çevre	23, 24, 27, 33
	Ekonomik	39, 42, 44, 49
Davranış	Sosyal	37, 38, 46, 47, 48, 50
	Çevre	34, 35, 36, 40, 41, 43, 45

Ölçeğin yapısı incelendiğinde 5'li bir likert yapı söz konusudur.

- 1-hiç katılmıyorum,

- 2- katılmıyorum,
- 3-kararsızım,
- 4-katılıyorum,
- 5-tamamen katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçekte toplamda 50 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınacak maksimum puan 250, minimum puan ise 50'dir.

2.5. Verilerin Toplanması

SUBU Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden gerekli izinler alınarak Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Akyazı Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak ölçme araçları online biçimde uygulanmıştır. Uygulamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmış ve uygulamalar esnasında her bir örneklem içerisinde yer alan uygulamanın yapıldığı gruba ölçme araçlarını nasıl ve ne şekilde doldurulacağına dair bilgilendirme yapılmış ve bu süreçte elde edilen verilerin nasıl kullanılacağı hakkında açıklamalar yapılmıştır. Örneklem katılımcılarından, ölçekleri doldururken içtenlik ve samimiyetle yaklaşmaları istenmiştir. Uygulamalarda toplam 387 üniversite öğrencisi yer almıştır.

2.6. Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Araştırmacı, katılımcılardan elde edilen verileri sınıflandırmış ve veriler analiz için SPSS 27.00 Windows paket programına aktarılmıştır. Verilerin analizinde hangi istatistiksel tekniğin kullanılacağını belirlemek için ölçme araçlarından elde edilen verilerin normal dağılımına, basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır

Tablo 3.2: Normal Dağılım, Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

	N	Min.	Max.	X_{ort}	SS	Çarpıklık	Basıklık
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	387	58,00	245,00	197,31	22,00	-,805	3,098
Bilgi	387	22,00	95,00	79,06	9,58	-,768	2,884
Tutum	387	19,00	70,00	56,91	7,49	-,581	1,405
Davranış	387	17,00	83,00	61,74	8,86	-,288	1,422

Elde edilen değerlerin basıklık ve çarpıklık değerleri, -4,0 ile +4,0 arasında değişmektedir, Bu değerlere ulaşıldığından verilerin normal dağılıma uygun olduğu

söylenbilir. Bu durumdan hareketle araştırmaya öğrencilerin belirli demografik değişkenlere göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için değişken sayısı iki olan durumlarda “Bağımsız Örneklem T testi”, değişken sayısı ikiden fazla olan durumlarda ise ‘Tek Yönlü Anova Uygulaması’ yapılmıştır.

2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın katılımcılarının sadece belirli bir tarih aralığında ve gönüllülük esasına dayanarak seçilmiş olması, aynı zamanda örneklemin sınırlı bir alandan, yani belirli bir üniversiteden ve bölümlerden oluşması, çalışmanın sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilebilir.

2.8. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik kavramının önemini vurgulamak ve sağlık bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilirlik bilincini anlamak amacıyla yapılmıştır. Yapılan bu çalışma, mevcut sürdürülebilirlik uygulamalarını değerlendirerek, sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirlik konusunda farkındalık düzeyini artırmayı ve gelecekteki stratejileri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırma ile sağlık sektöründe çalışacak öğrencilerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığı değerlendirilecektir. Araştırmanın sonuçları, sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik konusunda iyileştirmeye yönelik stratejiler geliştirmemize yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, sağlık bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilirlik bilincini artırmak için potansiyel eğitim ve farkındalık programlarının tasarımına da katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu alanda yapılan çalışmaların çoğunluğu, sağlık hizmetlerinin çevresel etkilerine odaklanmaktadır; bu da ekonomik ve sosyal boyutlara dikkat edilmemesine yol açmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları, sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik konusunda stratejiler geliştirilmesine, sağlık bilimleri öğrencilerinin eğitiminde ve farkındalık artırma çalışmalarında kullanılabilir.

Bu araştırma ile sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik kavramının daha derinlemesine anlaşılmasına ve sağlık bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilirlik bilincinin artırılmasına yönelik önemli bir katkı sağlaması hedeflenmektedir..

Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği, çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerin dengelenmesini gerektiren karmaşık bir konudur. Bu araştırma, sağlık işletmelerinde sürdürülebilirlik uygulamaları için sağlık çalışanı olacak öğrencilerin düzeylerini belirleyerek, sektördeki sürdürülebilirlik çabalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

2.9. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde örneklem grubu ile yapılan çalışmalarda ulaşılan verilere ilişkin betimsel istatistiklere detaylı olarak yer verilmiş, yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve algılanan gelir düzeyinin sürdürülebilir bilinç ölçeği ve alt boyutlarından ulaşılan puanlarla anlamlı biçimde farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Ölçeğin bu çalışma için yapılan güvenirlik analizinde kullanılan Cronbach Alpha katsayısı ölçeğin maddeleri arasında iç tutarlılık üzerine bilgi verir. Cronbach alfa katsayısının yüksek çıkması, ölçekteki maddelerin birbiriyle tutarlılık gösterdiğini ve ölçülen değişkenin güvenilir bir şekilde temsil edildiğini gösterir. Bu durum, ölçme aracının güvenilirliğini artırır ve ölçülen değişkenin tutarlı bir şekilde değerlendirildiğini gösterir. Araştırmacı tarafından bu çalışma özelinde örneklem grubuna uygulanan Sürdürülebilir Bilinç Ölçeğinin güvenirlik analizini doğrulamak için yapılan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1: Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Güvenirlik Analizi

	N	Cronbach α
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	387	,932

Bu çalışma kapsamında uygulanan Sürdürülebilir Bilinç ölçeğinden elde edilen verilere göre Cronbach α sonuçlarından .60 üzeri veriler bulunması sebebiyle son derece güvenilir bir ölçme aracıdır.

Tablo 4.2: Örneklem Grubunun Oluşturan Bireylerin Demografik Dağılımı

DEĞİŞKEN		N	%	TOPLAM
Yaş	18-21	263	68,0	387
	22 +	124	32,0	
Cinsiyet	Kadın	297	76,7	387
	Erkek	90	23,3	
Bölüm	Fizyoterapi	80	20,7	387
	Hemşirelik	223	57,6	
	Sağlık Yönetimi	84	21,7	
Sınıf Düzeyi	1.sınıf	122	31,5	387
	2.sınıf	124	32,0	
	3.sınıf	110	28,4	
	4.sınıf	31	8,0	
Gelir Düzeyi	Gelir giderden az	99	25,6	387
	Gelir gidere eşit	239	61,8	
	Gelir giderden fazla	49	12,7	

Çalışmanın örneklem grubundan elde edilen demografik değişken verilerine bakılarak örneklem grubunu oluşturan katılımcıların;

- Yaş değişkeni açısından %68'i 18-21 yaş (n=263); %32'si 22 yaş ve üzeri (n=124) katılımcılardan oluşmaktadır.
- Cinsiyet değişkeni açısından %76,7'si kadın (n=297); %23,3'ü erkek (n=90) katılımcılardan oluşmaktadır.
- Bölüm değişkeni açısından %20,7'si Fizyoterapi (n=80); %57,6'sı Hemşirelik (n=223); %21,7'si Sağlık Yönetimi (n=84) bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır.
- Sınıf düzeyi değişkeni açısından %31,5'i 1.sınıf (n=122); %32'si 2.sınıf (n=124); %28,4'ü 3.sınıf (n=110); %8'i 4.sınıf (n=31) öğrencilerinden oluşmaktadır.
- Algılanan Gelir Düzeyi değişkeni açısından %25,6'sı Gelir Giderden Az (n=99); %61,8'i Gelir Gidere Eşit (n=239); %12,7'si Gelir Giderden Fazla (n=49) bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 4.3: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Yaş Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	T	p
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	18-21	263	198,57	20,04	
	22 yaş ve üzeri	124	194,62	25,56	1,649 .100
Bilgi	18-21	263	79,85	8,78	
	22 yaş ve üzeri	124	77,40	10,94	2,359 .019
Tutum	18-21	263	57,33	6,87	
	22 yaş ve üzeri	124	56,04	8,64	1,573 .116
Davranış	18-21	263	61,86	8,57	
	22 yaş ve üzeri	124	61,47	9,49	,404 .686

Örneklem grubunun Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ve alt boyutları ile Bilgi, Tutum ve Davranış alt boyut düzeylerinin “Yaş Düzeylerine” göre t testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yaş düzeyi 18-21 yaş arası olan öğrencilerin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin toplam puanı ortalaması 198,57; yaş düzeyi 22 yaş ve yukarısı olan öğrencilerin ise Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin toplam puanı ortalaması 194,62’dir. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t(385) = 1,649$; $p=.100$ $p>.05$).

Elde edilen sonuçlara göre yaş düzeyi 18-21 yaş arası olan öğrencilerin ‘bilgi’ alt boyutu puanı ortalaması 79,85; yaş düzeyi 22 yaş ve yukarısı olan öğrencilerin ise ‘bilgi’ alt boyutu puanı ortalaması 77,40’dır. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(385) = 2,359$; $p=.019$ $p<.05$).

Elde edilen sonuçlara göre yaş düzeyi 18-21 yaş arası olan öğrencilerin ‘tutum’ alt boyutu puanı ortalaması 57,33; yaş düzeyi 22 yaş ve yukarısı olan öğrencilerin ise ‘tutum’ alt boyutu puanı ortalaması 56,04’dür. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t(385) = 1,573$; $p=.116$ $p>.05$).

Elde edilen sonuçlara göre yaş düzeyi 18-21 yaş arası olan öğrencilerin ‘davranış’ alt boyutu puanı ortalaması 61,86; yaş düzeyi 22 yaş ve yukarısı olan öğrencilerin ise

‘davranış’ alt boyutu puanı ortalaması 61,47’dir. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t_{(385)} = ,404$; $p=.686$; $p>.05$).

Tablo 4.4: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	n	$\bar{x}$	SS	T	p
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	Kadın	297	198,39	20,28	1,759	.079
	Erkek	90	193,74	26,74		
Bilgi	Kadın	297	79,58	8,94	1,928	.055
	Erkek	90	77,36	11,32		
Tutum	Kadın	297	57,62	7,25	3,414	.000
	Erkek	90	54,58	7,84		
Davranış	Kadın	297	61,54	8,34	-,804	.422
	Erkek	90	62,40	10,42		

Tabloda görüldüğü üzere araştırmanın örneklem grubunu oluşturan katılımcıların cinsiyetlerine göre N sayıları, ölçme aracından aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir. Bu katılımcıların Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin toplam puanı ve alt ölçeklerinin puanları arasındaki farklılıklar, cinsiyet değişkenine bağlı olarak t-testi ile analiz edilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre Kadın öğrencilerin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin toplam puanı ortalaması 198,39; Erkek katılımcıların ise Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin toplam puanı ortalaması 193,74’dür. Bu iki grubun aldığı puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t_{(385)} = 1,759$; $p=.079$ $p>.05$). Ulaşılan sonuçlara göre Kadın öğrencilerin ‘bilgi’ puanları ortalaması 79,58; Erkek katılımcıların ise ‘bilgi’ puanları ortalaması 77,36’dır. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t_{(385)} = 1,928$; $p=.055$; $p>.05$). Kadın öğrencilerin ‘tutum’ puanları ortalaması 57,62; Erkek öğrencilerin ise ‘tutum’ puanları ortalaması 54,58’dir. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{(385)} = 3,414$; $p=.000$; $p<.05$). Kadın öğrencilerin ‘davranış’ puanları ortalaması 8,34; erkek öğrencilerin ise ‘davranış’ puanları ortalaması 10,42’dir.

Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t_{(385)} = -.804$; $p=.422$; $p>.05$).

Tablo 4.5: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile ‘Bilgi’, ‘Tutum’ ve ‘Davranış’ alt boyut Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	f	p	Anlamlı Farklılık
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	Fizyoterapi	80	198,57	27,74	2,650	.072	-
	Hemşirelik	223	198,69	19,85			
	Sağlık Yönetimi	84	192,44	20,85			
Bilgi	Fizyoterapi	80	79,20	11,74	1,165	.313	-
	Hemşirelik	223	79,54	8,81			
	Sağlık Yönetimi	84	77,67	9,232			
Tutum	Fizyoterapi	80	58,08	9,00	1,266	.283	-
	Hemşirelik	223	56,69	6,82			
	Sağlık Yönetimi	84	56,41	7,60			
Davranış	Fizyoterapi	80	61,28	9,98	4,386	.013	Hemşirelik -Sağlık yönetimi
	Hemşirelik	223	62,75	8,39			
	Sağlık Yönetimi	84	59,47	8,61			

Örneklem grubunun Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ve alt boyutları ile Bilgi, Tutum ve Davranış alt boyut düzeylerinin “*Bölüm*” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir. Örneklem grubunun bölüm değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;2-384)}:2,650$; $p=.072$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey sürdürülebilir bilinç düzeyi fizyoterapi bölümü öğrencilerinde en düşük ise hemşirelik bölümü öğrencilerinde bulunmuştur. Örneklem grubunun bölüm değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin ‘bilgi’ alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;2-384)}:1,165$; $p=.313$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey ‘bilgi’ düzeyi hemşirelik bölümü öğrencilerinde en düşük ise sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinde bulunmuştur. Örneklem grubunun bölüm değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği’nin ‘tutum’ alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;2-384)}:1,266$; $p=.283$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey ‘tutum’ düzeyi fizyoterapi bölümü öğrencilerinde en düşük ise sağlık

yönetimi bölümü öğrencilerinde bulunmuştur. Örneklem grubunun bölüm değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği'nin 'davranış' alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($f_{(0.05;2-384)}:4,386$; $p=.013$; $p<0.05$). Gruplar arasındaki bu farklılığın kaynağını belirlemek için "*LSD Çoklu Karşılaştırma Testi*" yapılmıştır. Yapılan bu test sonucuna göre anlamlı farklılaşma "Hemşirelik ile Sağlık Yönetimi" öğrencileri arasında görülmüştür ($p=.013$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey 'hemşirelik' bölümü öğrencilerinde en düşük ise 'sağlık yönetimi' bölümü öğrencilerinde bulunmuştur.

Tablo 4.6: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile 'Bilgi', 'Tutum' ve 'Davranış' alt boyut Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre

Karşılaştırılması							
	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	f	p	Anlamlı Farklılık
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	1.sınıf	122	198,17	21,29	,758	.518	-
	2.sınıf	124	198,95	21,37			
	3.sınıf	110	195,19	22,62			
	4.sınıf	31	194,87	25,16			
Bilgi	1.sınıf	122	79,22	9,46	1,799	.147	-
	2.sınıf	124	80,43	8,83			
	3.sınıf	110	77,83	9,96			
	4.sınıf	31	77,35	11,10			
Tutum	1.sınıf	122	56,65	7,46	,250	.862	-
	2.sınıf	124	56,68	7,06			
	3.sınıf	110	57,32	7,69			
	4.sınıf	31	57,45	8,74			
Davranış	1.sınıf	122	62,68	8,63	1,313	.270	-
	2.sınıf	124	62,00	8,89			
	3.sınıf	110	60,41	9,03			
	4.sınıf	31	61,67	8,93			

Örneklem grubunun Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ve alt boyutları ile Bilgi, Tutum ve Davranış alt boyut düzeylerinin "*Sınıf Düzeyi*" değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4'de gösterilmiştir. Örneklem grubunun bölüm değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;3-383)}: ,758$; $p=.518$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında 2. Sınıf öğrencilerinde örneklem grubunun en yüksek sürdürülebilir bilinç düzeyi 4. sınıf öğrencilerinde ise en düşük sürdürülebilir bilinç düzeyi olduğu bulunmuştur. Örneklem

grubunun sınıf düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği'nin 'bilgi' alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;3-383)};1,799$; $p=.147$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey 'bilgi' düzeyi 2. sınıf öğrencilerinde en düşük ise 4. sınıf öğrencilerinde bulunmuştur. Örneklem grubunun sınıf düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği'nin 'tutum' alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;3-383)};250$; $p=.862$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey 'tutum' düzeyi 4. sınıf öğrencilerinde en düşük ise 1. sınıf öğrencilerinde bulunmuştur. Örneklem grubunun sınıf düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği'nin 'davranış' alt boyut puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;3-383)};1,313$; $p=.270$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun en yüksek düzey 1. sınıf öğrencilerinde en düşük düzey ise 3. sınıf öğrencilerinde bulunmuştur.

Tablo 4.7: Örneklem Grubunda Oluşturan Üniversite Öğrencilerinin Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ile 'Bilgi', 'Tutum' ve 'Davranış' alt boyut Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	f	p	Anlamlı Farklılık
Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği	Gelir giderden az	99	201,44	21,40	3,025	.050	Az-Fazla
	Gelir gidere eşit	239	196,55	20,73			
	Gelir giderden fazla	49	192,63	27,70			
Bilgi	Gelir giderden az	99	80,46	9,76	1,554	.213	-
	Gelir gidere eşit	239	78,71	8,98			
	Gelir giderden fazla	49	77,93	11,73			
Tutum	Gelir giderden az	99	58,03	7,19	1,861	.157	-
	Gelir gidere eşit	239	56,71	7,08			
	Gelir giderden fazla	49	55,67	9,62			
Davranış	Gelir giderden az	99	63,73	8,99	,692	.026	Az-Eşit Az-Fazla
	Gelir gidere eşit	239	61,23	8,30			
	Gelir giderden fazla	49	60,20	10,64			

Örneklem grubunun Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği Toplam Puanı ve alt boyutları ile Bilgi, Tutum ve Davranış alt boyut düzeylerinin “Gelir düzeyi” değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’de gösterilmiştir. Örneklem grubunun gelir düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($f_{(0.05;2-384)};3,025$; $p=.050$; $p=0.05$). Gruplar arasındaki bu farklılığın

nereden kaynaklandığını belirlemek için “*LSD Çoklu Karşılaştırma Testi*” yapılmıştır. Yapılan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre anlamlı farklılaşma “Gelir giderden az ile Gelir giderden fazla” öğrencileri arasında görülmüştür ($p=.022$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun sürdürülebilir bilinç düzeyi ile gelir düzeyi arasında ters orantı vardır. En yüksek düzey sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘gelir giderden az’ diyen öğrencilerde; en düşük ise ‘gelir giderden fazla’ diyen öğrencilerde bulunmuştur.

Örneklem grubunun gelir düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği ‘bilgi’ alt boyutu puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;2-384)}:1,554$; $p=.213$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘bilgi’ alt boyut puanı ile gelir düzeyi arasında ters orantı bulunmaktadır. En yüksek düzey sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘bilgi’ puanı ‘gelir giderden az’ diyen öğrencilerde; en düşük ise ‘gelir giderden fazla’ diyen öğrencilerde bulunmuştur.

Örneklem grubunun gelir düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği ‘Tutum’ alt boyutu puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{(0.05;2-384)}:1,861$; $p=.157$; $p>0.05$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘tutum’ alt boyut puanı ile gelir düzeyi arasında ters orantı bulunmaktadır. En yüksek düzey sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘tutum’ puanı ‘gelir giderden az’ diyen öğrencilerde; en düşük ise ‘gelir giderden fazla’ diyen öğrencilerde bulunmuştur.

Örneklem grubunun gelir düzeyi değişkenleri ile Sürdürülebilir Bilinç Ölçeği ‘Davranış’ alt boyutu puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($f_{(0.05;2-384)}:3,692$; $p=.026$; $p<0.05$). Gruplar arasında oluşan farklılığın nereden kaynaklandığını belirlemek için “*LSD Çoklu Karşılaştırma Testi*” uygulanmıştır. Yapılan Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre anlamlı farklılaşma “Gelir giderden az ile Gelir giderden eşit” olanlarda ($p=.018$) ve “Gelir giderden az ile Gelir giderden fazla” öğrencileri arasında görülmüştür ($p=.022$). Aritmetik değerlere bakıldığında örneklem grubunun sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘davranış’ alt boyut puanı ile gelir düzeyi arasında ters orantı söz konusudur. En yüksek düzey sürdürülebilir bilinç düzeyi ‘davranış’ puanı ‘gelir giderden az’ diyen öğrencilerde; en düşük ise ‘gelir giderden fazla’ diyen öğrencilerde bulunmuştur.

BÖLÜM 3. TARTIŞMA

3.1. Tartışma

Sağlık sektöründe çalışanların sürdürülebilirlik bilinci üzerine yapılan araştırmalar, sağlık hizmetlerinin doğrudan ve dolaylı çevresel etkilerini anlamak açısından önemlidir. Bu çalışma, sağlık çalışanlarının çevresel sorumluluklarını ve sürdürülebilirlikle ilgili farkındalıklarını ölçmeye odaklanmıştır.

Bu çalışmada, SUBU Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde aktif olarak öğrenci olan sağlık alanında çalışacak bireylerin sürdürülebilirlik bilinci belirlenmiş olup, sosyo demografik bilgileri ile ilişkisi incelenmiştir. Bu bölümde araştırmaya ait elde edilen temel bulgular benzer çalışmalara ait sonuçlar ve kendi içinde tartışılmıştır.

3.1.1. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Yaş Değişkeni İlişkisi:

Sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları, yaş gruplarına göre büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Ancak, sürdürülebilirlik konusundaki bilgi seviyesi 18-21 yaş arası öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, genç öğrencilerin bilgiye daha açık veya erişimlerinin daha kolay olduğunu göstermektedir. 18-21 yaş grubundaki öğrencilerin bilgi puanlarının daha yüksek olması, bu yaş grubunun sürdürülebilirlik hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğunu gösterir. Bu durum, gençlerin eğitim süreçlerinde sürdürülebilirlik konularına daha fazla maruz kaldıklarını veya bu konulara daha fazla ilgi duyduklarını göstermektedir.

Demir (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada genç grupların diğer gruplara göre sürdürülebilirlik bilincinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Yılmaz (2023) tarafından yapılan çalışmada, çalışanların yaşına göre sürdürülebilir bilinç ve alt boyutları olan davranış, tutum ve bilgi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmektedir. Ancak, 18-25 yaş grubundaki çalışanların tutum ve bilgi

düzeylerinin 26-33 yaş ve 34 yaş ve üstündeki personele göre daha yüksek olduğu tespit edilerek farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu bulgu, yaşın sürdürülebilirlik bilinci üzerindeki etkisinin, özellikle tutum ve bilgi düzeyleri açısından farklılık gösterebileceğini göstermektedir. Ayrıca, genç yaş grubunun daha yüksek bir eğitim seviyesine, teknolojiye ve iletişim araçlarına daha fazla erişimi olabileceğinden, sürdürülebilirlik konusundaki bilgiye daha açık olmaları da mümkündür.

Literatürdeki bu çalışmalar ve bizim çalışmamız incelendiğinde ikisinde de yaş düzeyleri düşük olan grupların sürdürülebilirlik bilincinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Daha genç yaş gruplarındaki bireylerin sürdürülebilirlik bilincinin daha yüksek olması, genç neslin çevresel konulara duyarlılığını ve sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığını göstermektedir. Bu bulgu, sürdürülebilirlik eğitimi ve farkındalık programlarının genç yaş gruplarına odaklanmasının önemini vurgular.

3.1.2. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Cinsiyet Değişkeni İlişkisi

Demir (2022) tarafından yapılan araştırmada, cinsiyet açısından sürdürülebilir bilinç alt boyutları olan bilgi, tutum ve davranış arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ele alınan Her üç alt boyutta da kadın çalışanların daha yüksek skorlara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, kadınların sürdürülebilirlik bilincine erkeklere göre daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Öte yandan, araştırmamızda sürdürülebilir bilinç ölçeği toplam puanı açısından kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, 'tutum' alt boyutunda kadın öğrencilerin puan ortalaması ile erkek öğrencilerin puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durum, cinsiyetin sürdürülebilirlik tutumları üzerinde belirgin bir etkisinin olduğunu düşündürmektedir.

'Bilgi' alt boyutunda ve 'davranış' alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuçlar, cinsiyetin sürdürülebilirlik bilinci üzerindeki etkisinin alt boyutlara göre değişebileceğini göstermektedir. Özellikle, 'tutum' alt boyutunda kadınların daha yüksek puan alması, cinsiyetin sürdürülebilirlik tutumlarına etkisinin daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak, iki çalışma da cinsiyetin sürdürülebilirlik bilinci üzerindeki etkisinin olduğunu göstermektedir. Ancak, alt boyutlarda ve ölçüm araçlarında farklılık olabileceği ve bu nedenle sonuçların da farklılık gösterebileceği unutulmamalıdır.

Yılmaz (2023) tarafından yapılan araştırmada da sürdürülebilirlik bilinç ölçeği alt boyutları olan bilgi, davranış ve tutum düzeylerinde kadın çalışanların, erkek çalışanlara kıyasla daha yüksek puanlar elde ettiği belirlenmiştir. Bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, cinsiyetin sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları üzerindeki etkisinin varlığını ve kadınların bu konuda daha duyarlı olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışma, iş yerinde cinsiyet temelli farklılıkların sürdürülebilirlik konusundaki eğilimleri nasıl etkilediğini anlamak için önemli bir adım olabilir.

3.1.3. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Bölüm Değişkeni İlişkisi

Sürdürülebilir bilinç ölçeği toplam puanı açısından bölüm değişkeni ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat, bölümlere göre aritmetik değerler incelendiğinde, en yüksek sürdürülebilir bilinç düzeyinin fizyoterapi bölümü öğrencilerinde, en düşük düzeyin ise hemşirelik bölümü öğrencilerinde olduğu görülmüştür. 'Bilgi' ve 'Tutum' alt boyutunda da bölüm değişkeni ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

Ancak, 'davranış' alt boyutunda bölüm değişkeni ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hemşirelik ile sağlık yönetimi öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Aritmetik değerler incelendiğinde, en yüksek davranış düzeyinin hemşirelik bölümü öğrencilerinde, en düşük düzeyin ise sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinde olduğu görülmüştür.

Bu bulgular, bölüm değişkeninin sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları üzerindeki etkisinin alt boyutlara göre değişebileceğini ve farklı disiplinler arasında farklı düzeylerde sürdürülebilirlik bilincinin olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle, 'davranış' alt boyutunda belirgin farklılıkların olması, farklı disiplinlerdeki öğrencilerin sürdürülebilirlik ilkelerini pratiğe ne derece aktardıklarının anlaşılması açısından önemlidir.

Her bölümde, sürdürülebilirlikle ilgili konulara ne kadar odaklandığı ve bu konuların programa ne kadar entegre edildiği farklılık gösterebilir. Her bölümdeki öğrenci profili

de farklı olabilir. Bu farklı odaklar, öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına olan ilgi ve bilincini etkileyebilir.

3.1.4. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Sınıf Değişkeni İlişkisi

Sınıf düzeyi ile sürdürülebilir bilinç ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat, aritmetik değerler incelendiğinde, en yüksek sürdürülebilir bilinç düzeyinin 2. sınıf öğrencilerinde, en düşük düzeyin ise 4. sınıf öğrencilerinde olduğu görülmüştür. Bu bulgular, sınıf düzeyinin sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi açısından önemlidir. Ancak, sınıf düzeyi ile sürdürülebilirlik düzeyleri arasındaki ilişkinin karmaşıklığını anlamak amacıyla daha fazla çalışma yapılması gerekebilir. Özellikle, farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına nasıl yaklaştıklarını anlamak için nitel ve nicel araştırmaların birleştirilmesi faydalı olabilir.

Tural ve Turan (2024) tarafından yapılan araştırmada sınıf düzeyine göre sürdürülebilirlik bilincinde bir iyileşme olduğu ve akademik yıllar boyunca gelişimsel bir büyüme olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada, özellikle 1. ve 4. sınıflar arasında önemli farklılıkların olduğu ve öğrencilerin sınıflarda ilerledikçe belirli davranışlarda iyileşme gösterdikleri vurgulanmaktadır. Standart sapmaların farklı sınıflar arasında tutarlı bir değişkenliği gösterdiği belirtilmektedir. Ancak, yaptığımız çalışmada sınıf düzeyi arttıkça sürdürülebilirlik bilincinin düştüğü sonucuna varılmıştır. Bu iki çalışmanın sonuçları birbiriyle zıt görünmektedir. İlk çalışma, öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe sürdürülebilirlik bilincinde artan bir eğilim olduğunu gösterirken, ikinci çalışma sınıf düzeyi arttıkça sürdürülebilirlik bilincinde bir azalma olduğunu öne sürmektedir. Bu farklı sonuçlar, çalışmaların yöntemlerindeki farklılıklar, örneklem yapısı ve çalışma bağlamındaki diğer değişkenler gibi birçok faktörden kaynaklanabilir. Bu nedenle sınıf düzeyi ile sürdürülebilirlik bilinci arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla daha çok çalışma yapılması gerekebilir.

3.1.5. Sürdürülebilirlik Bilinci ve Gelir Düzeyi İlişkisi

Gelir düzeyi ile sürdürülebilir bilinç ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Test sonuçlarına göre, gelir giderden az olanlar ile

gelir giderden fazla olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. En yüksek sürdürülebilir bilinç düzeyinin gelir giderden az diyen öğrencilerde; en düşük düzeyin ise gelir giderden fazla diyen öğrencilerde olduğu görülmüştür. 'Bilgi' ve 'Tutum alt boyutunda gelir düzeyi ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Son olarak, 'davranış' alt boyutunda gelir düzeyi ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, gelir giderden az olanlar ile gelir giderden eşit olanlar arasında ve gelir giderden az olanlar ile gelir giderden fazla olanlar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. En yüksek davranış düzeyinin gelir giderden az diyen öğrencilerde; en düşük düzeyin ise gelir giderden fazla diyen öğrencilerde olduğu görülmüştür.

Demir'in (2022) çalışmasında gelir düzeyi ile sürdürülebilir bilinç ölçeği alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bilgi ve davranış alt boyutları için yüksek gelire sahip katılımcıların sürdürülebilir bilinç düzeyinin diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ancak, tutum alt boyutunda gelir düzeyi ile anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Gelir gideri az olan katılımcılar ile gelir gideri fazla olanlar arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Bu sonuçlar, gelir düzeyinin sürdürülebilir bilinç ölçeği alt boyutları üzerindeki etkisinin karmaşıklığını ve davranış alt boyutunun özellikle gelir düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, sürdürülebilirlik bilinci açısından gelir düzeyi dikkate alındığında farklı stratejilerin ve politikaların gerekliliğini vurgulamaktadır.

Bizim çalışmamızda ki bulgular ile, gelir düzeyinin artmasıyla sürdürülebilirlik düzeylerinde bir düşüş olduğu ve bu durumun özellikle davranış alt boyutunda belirgin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, sürdürülebilirlik eğitimi ve politikalarının gelir seviyesi düşük olan gruplara odaklanmasının önemini vurgulamaktadır.

BÖLÜM 4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Sağlık hizmetlerinde çalışacak olan öğrencilerin sürdürülebilirlik bilinç seviyesi belirlemek üzerine yapılan bu araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

- Araştırma, yaş düzeyinin sürdürülebilirlik bilinci üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Fakat, yaş düzeyinin artmasıyla birlikte sürdürülebilirlik bilinci düzeyinde bir azalma eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. Yaş düzeyi ile sürdürülebilirlik bilinci arasındaki ilişkinin alt boyutlara göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. 'Bilgi' alt boyutunda yaşın artmasıyla birlikte sürdürülebilirlik bilinci düzeyinde daha belirgin bir azalma olduğu görülmektedir.
- Araştırma, cinsiyetin sürdürülebilirlik tutumları üzerinde belirgin bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Özellikle, 'tutum' alt boyutunda kadın öğrencilerin daha yüksek puan alması, kadınların sürdürülebilirlik konusundaki tutumlarının erkeklerden daha olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bulgular, sürdürülebilirlik bilinci ve davranışlarının toplam puanın yanı sıra alt boyutlara göre değişebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, sadece toplam puan üzerinden değil, alt boyutlara odaklanarak daha ayrıntılı bir analiz yapılması önemlidir.
- Araştırma, öğrencilerin bölümlerine göre sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları arasında belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu farklılıklar, özellikle "davranış" alt boyutunda daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bulgular, sürdürülebilirlik bilincinin alt boyutlarında farklı disiplinler arasında değişebileceğini göstermektedir. Örneğin, fizyoterapi bölümü öğrencileri "davranış" alt boyutunda daha yüksek bir bilinç düzeyine sahipken, sağlık yönetimi bölümü öğrencileri daha düşük bir düzeyde bulunmuştur.
- Araştırma, sınıf düzeyi ile sürdürülebilirlik bilinci arasında belirgin bir ilişki olduğunu göstermemektedir. Ancak, farklı sınıf düzeylerindeki öğrenciler arasında

sürdürülebilirlik bilinci düzeylerinde bazı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bulgular, özellikle sınıf düzeyinin sürdürülebilirlik bilinci alt boyutları üzerindeki etkisinin daha detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Örneğin, farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına nasıl yaklaştıklarını ve hangi konularda daha bilinçli olduklarını belirlemek için nitel araştırmalar yapılabilir.

- Araştırma, gelir düzeyi ile sürdürülebilirlik bilinci arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Gelir seviyesi düşük olan bireylerin genellikle daha yüksek bir sürdürülebilirlik bilincine sahip oldukları bulunmuştur. Araştırma, sürdürülebilirlik bilincinin alt boyutlarında farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle davranış alt boyutunda gelir düzeyi ile belirgin bir ters orantılı ilişki bulunmuştur.

4.2. Öneriler

Bu çalışmaya göre önerilerimiz şu şekildedir:

- Yaş ayrımı gözetmeksizin farkındalık artırıcı ve eğitim programları geliştirilmelidir. Özellikle, yaşlı bireyler için özel olarak tasarlanmış programlar, sürdürülebilirlik bilincini artırabilir ve olumsuz eğilimleri tersine çevirebilir.
- Farklı yaş gruplarına özel olarak tasarlanmış programlar, yaş gruplarının ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre özelleştirilmelidir.
- Toplum katılımını teşvik etmek ve sürdürülebilirlik bilincini artırmak için toplum tabanlı bilinçlendirme programları düzenlenmelidir. Bu tür programlar, yaşlı bireylerin sürdürülebilirlik konusundaki bilgi düzeyini artırabilir ve aktif katılımlarını teşvik edebilir.
- Cinsiyetin sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları üzerindeki etkisini daha derinlemesine anlamak için nitel ve nicel araştırmaların birleştirilmesi faydalı olabilir. Bu tür çalışmalar, cinsiyet farklılıklarının arkasındaki nedenleri ve etkilerini daha iyi anlamamıza yardım edebilir.
- Cinsiyet farklılıklarını dikkate alarak sürdürülebilirlik eğitim ve farkındalık programları düzenlenmelidir. Özellikle, erkek öğrencilerin sürdürülebilirlik tutumlarını olumlu yönde etkilemek için özel çaba gösterilmelidir.

- Toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülebilirlik alanında daha eşitlikçi bir yaklaşımla yeniden değerlendirilmesi önemlidir.
- Farklı disiplinlerdeki öğrenciler arasında sürdürülebilirlik bilinci ve davranışlarını artırmak için disiplinler arası işbirliği ve ortak projeler teşvik edilmelidir. Bu, öğrencilerin farklı bakış açılarından yararlanarak daha kapsamlı ve etkili çözümler geliştirmelerine olanak sağlayabilir.
- Eğitim kurumları, sürdürülebilirlik konularını farklı disiplinlerin müfredatlarına daha etkin bir şekilde entegre etmelidir. Bu, öğrencilere sürdürülebilirlik bilinci ve davranışlarını geliştirmek için daha fazla fırsat sunabilir.
- Özellikle "davranış" alt boyutunda belirgin farklılıkların olduğu disiplinlerde öğrencilere yönelik bilinçlendirme ve eğitim programları düzenlenmelidir. öğrencilerin sürdürülebilirlik ilkelerini günlük yaşamlarında uygulama konusunda motive olmaları bu programlar ile sağlanabilir.
- Eğitim kurumları, farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilere yönelik sürdürülebilirlik eğitim programları düzenleyebilir. Bu programlar, öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına daha erken yaşlarda ve daha etkili bir şekilde maruz kalmasını sağlayabilir.
- Sınıf düzeyine göre özelleştirilmiş farkındalık kampanyaları düzenlenerek öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına olan ilgisi artırılabilir. Örneğin, lise düzeyindeki öğrencilere yönelik farkındalık etkinlikleri üniversiteye hazırlık sürecine entegre edilebilir.
- Sınıf düzeyi ile sürdürülebilirlik bilinci arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılacak araştırmalar, hem nicel verilere dayalı analizleri içermeli hem de öğrencilerin sürdürülebilirlik konularına yönelik algılarını ve davranışlarını derinlemesine inceleyen nitel çalışmaları kapsamalıdır.
- Eğitim kurumları ve sivil toplum kuruluşları, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık artırıcı programlar düzenleyerek özellikle gelir düzeyi düşük olan gruplara ulaşmalıdır.
- Hükümetler ve yerel yönetimler, sürdürülebilirlik politikalarını belirlerken gelir seviyesi düşük olan kesimleri hedef almalı ve onların ihtiyaçlarına göre politikalar geliştirmelidir.

- Sürdürülebilirlik bilinci ve davranışları üzerine yapılan araştırmaların devamlılığını sürdürmesi ve bu alandaki verilerin düzenli olarak izlenmesi önemlidir. Bu sayede politika yapıcılar, kararlarını güncel verilere dayandırabilirler.
- Toplum genelinde sürdürülebilirlik konusunda farkındalığı artırmak için kampanyalar düzenlenmelidir. Bu kampanyalar, bireylerin sürdürülebilirlik konusundaki bilgi düzeyini artırarak, daha sürdürülebilir bir yaşam tarzını sağlayabilir.
- Her bir bölüme özel olarak tasarlanmış sürdürülebilirlik eğitim programları geliştirilmelidir. Bu programlar, öğrencilere kendi disiplinlerindeki sürdürülebilirlik ilkelerini öğrenme ve uygulama fırsatı sunabilir.
- Bölümlerdeki öğrencilere sürdürülebilirlik konularını öğrenme ve deneyimleme fırsatı sunan proje tabanlı öğrenme yöntemleri benimsenmelidir. Bu, teorik bilgiyi pratik becerilerle birleştirerek öğrencilerin daha derinlemesine öğrenmelerini sağlayabilir.
- Tüm sınıf düzeylerinde, sınıf içi tartışmalar ve çalışma grupları düzenlenerek öğrencilerin sürdürülebilirlik konularını birlikte keşfetmeleri sağlanmalıdır. Bu, öğrencilerin farklı perspektiflerden öğrenmelerini ve birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını sağlayabilir.
- Farklı gelir gruplarından gelen öğrenciler için erişilebilir eğitim materyalleri sağlanmalıdır. Bu materyaller, basit ve kolay anlaşılabilir olmalıdır ve dijital platformlar aracılığıyla kolayca erişilebilir olmalıdır.
- Düşük gelirli ailelerin çocuklarına yönelik ücretsiz sürdürülebilirlik eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, sürdürülebilirlik konularını kapsayan interaktif dersler, atölye çalışmaları ve saha gezileri içerebilir.
- Düşük gelirli ailelerin çocuklarının ve ailelerinin sürdürülebilirlik konularına katılımını sağlamak için topluluk tabanlı etkinlikler düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Adalı, Ü. (2019). *Özel sağlık kuruluşlarında tedarik zinciri yönetimi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ak, Ö., Zengin, B. ve Türkseven, E., (2023). Ekonomi ve ekoloji kısılacında sürdürülebilir kırsal turizmin değerlendirilmesi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(20), 36-53.
- Akın, G. ve Arıkan, Ş., (2020). Sağlıklı genç yetişkinlerde dayanıklılık antrenmanlarının irisin hormon düzeyine etkisi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(1), 242-252.
- Al-Rawhani, A. (2021). *Türkiye'de Covid-19 pandemisi sırasında tıbbi cihazlarda iyi yönetim uygulamalarının hastane performans düzeyi üzerindeki etkilerinin araştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Altun, U., (2022). Sağlık hizmeti sunumunda sağlık sigortasının yeri ve Türkiye’de genel sağlık sigortası uygulaması. *International Journal of Disciplines in Economics & Administrative Sciences Studies*, 8(38), 189-201.
- Aracı, H., Yüksel, Ö. ve Filiz, G., (2016). Şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasında sürdürülebilirlik raporları: Bist sürdürülebilirlik endeksindeki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi. *World of Accounting Science*, 18.
- Arslan, S. A. (2011). *Ekolojik yapılar ve sürdürülebilir mimari bağlamında peyzaj mimarlığının yeri, önemi ve katkıları üzerine araştırmalar*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, K., Ağaoğlu, S., (2014). Türkiye’de sağlık insan kaynakları planlaması. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 7(1), 83-94.
- Avcıbaşı, L. (2023). *Diyabetli adolesanlarda sağlık okuryazarlığının sağlığa ve sağlık hizmetleri kullanımına etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Aydın, N. (2019). Sağlığın Teşviki Ve Geliştirilmesi, *Black Sea Journal of Health Science*, 2(1), 21-29.
- Aydın, N., (2019). Sağlığın teşviki ve geliştirilmesi. *Black Sea Journal of Health Science*, 2(1), 21-29.
- Bağcı, H. (2018). *Kamu hastaneler hizmet sunum performansının ver zarflama analiz ve malmquist indeks yöntemleriyle değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bankaoğlu, E. (2013). Hasta memnuniyetinin kurumsal imaj üzerindeki etkisi: Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi üzerine bir araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Başol, E., (2018). Hasta ile sağlık çalışanları (doktor ve hemşire) arasındaki iletişim sorunları ve çözüm önerileri, *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 4(1), 76-93.
- Baumgartner, S., Quaas, Martin, F., (2009). What Is Sustainability Economics, University Of Lüneburg Working Paper Series In Economics,138.
- Bayraktutan, Y., Pehlivanoğlu, F., (2012). Sağlık işletmelerinde etkinlik analizi: Kocaeli örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 127-162.
- Bekcan, S. (2015). *İletişim Becerileri, Motivasyon ve Sağlık Çalışanları*, (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berksoy, T. ve Akdoğan, D. A., (2018). Yenilenebilir enerjide kamu politikaları ve Türkiye. *Journal Of Life Economics*, 5(3), 19-42.
- Bilgili, M. Y., (2017). Ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınma. *Journal of International Social Research*, 10(49).
- Buhr, N., Gray, R. ve Milne, MJ (2014). Sürdürülebilirlik raporlamasının geçmişleri, gerekçeleri, gönüllü standartları ve geleceğe yönelik beklentiler: CSR, GRI, IIRC ve ötesi. *Sürdürülebilirlik muhasebesi ve hesap verebilirlik* (s. 51-71).
- Cankaya, M. (2020). Sağlık Sektörü İşletmelerinde İşletme Sermayesi Yönetiminin Karlılık Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul (BİST) Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(4), 1-14.
- Cece, O. (2017). *Sağlık sistemi paydaşlarının sağlık sigortası algısının ölçülmesi; edirne ili örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Çalışkan, H. (2019). Sağlık kurumlarında stratejik insan kaynakları yönetiminin örgütsel inovasyona etkisi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(2), 341-358.
- Çimen, M. (2010). Sağlık Yönetimi ve Sağlık Yönetim Eğitimi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 136-139.
- Demir L. (2021). *Türkiye’de Koruyucu Sağlık Hizmetleri Kullanımını Etkileyen Faktörler*, 13 Nisan 2024 tarihinde <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/742449> adresinden alındı.
- Demir, H. H., (2022). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Sürdürülebilir Bilinç Algısının Bankacılık Sektörü Çalışanları Açısından Değerlendirilmesi, *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*,7(2), 164-180.
- Demircioğlu, E. N. ve Demet, E. V. E. R., (2019). Sürdürülebilirlik muhasebesinin teorik açıdan incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 59-72.
- Durak, Y. ve Muslu, G. K., (2023). Adölesanların sağlıklı yaşam tarzı inançları ile sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 588-600.
- Ercan, D. (2023). *Sürdürülebilir kalkınma bağlamında tarım ve hayvancılığa yönelik mali teşvikler: Balıkesir bölgesi örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Erdem, B., Gökdeniz, A. Ve Met, Ö., (2011). Yenilikçilik ve işletme performansı ilişkisi: antalya’da etkinlik gösteren 5 yıldızlı otel işletmeleri örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 77-112.
- Erdem, Ş. (2007). *Sağlık Hizmetleri Pazarlaması: Hastaların Sunulan Hizmetlerin Kalitesini Algılamaları Üzerine Bir Uygulama*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2 Mayıs 2024 tarihinde

<https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/trakya/645/%C5%9EEN%C4%B0Z%20ERDEM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı.

- Eşkinat, R. (2016). Binyıl kalkınma hedeflerinden sürdürülebilir kalkınma hedeflerine. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 267-282.
- Evren, M., (2016). Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve ülkemizdeki mevcut durum. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 335(28), 10-16.
- Gedik, Y., (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Gericke, N., Boeve-de Pauw, J., Berglund, T. ve Olsson, D., (2018). The sustainability consciousness questionnaire: the theoretical development and empirical validation of an evaluation instrument for Yücel Yüksel, *Sustainable Development*, 36, 50-62, <https://doi.org/10.1002/sd.1859>
- Gericke, N., Boeve-de Pauw, J., Berglund, T. ve Olsson, D., (2019). Sürdürülebilirlik Bilinci Anketi: Sürdürülebilir kalkınma ile çalışan paydaşlar için bir değerlendirme aracının teorik gelişimi ve deneysel olarak doğrulanması. *Sürdürülebilir Kalkınma*, 27 (1), 35-49.
- Gökçe, S. G. (2015). Kamuda İnovasyon ve Türkiye'deki Uygulamaları, *Journal of International Management and Social Researches*, 3(1), 28-37.
- Görçün, ve F., Ö. (2016). *Endüstri 4.0 - dördüncü endüstri devrimi*. Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Gürhan, N., ve Üstün, B. (1994). Rehabilitasyon Hizmetleri. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 8(31), 46-51.
- Hahn T., ve Figge F., (2011). Beyond the bounded instrumentality in current corporate sustainability research: Toward an inclusive notion of profitability, *Journal of Business Ethics*, 104, 325-345.
- Herbohn, K., Walker, J. ve Loo, H. Y. M. (2014). Corporate social responsibility: the link between sustainability disclosure and sustainability performance, *Journal of Accounting, Finance and Business Studies*, 50(4), 422-459.
- İpek, P. (2010). *Sağlık hizmetlerinde kalite ve hasta memnuniyetinin yeri ve önemi üzerine bir uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İlhan, M., Tüzün, H., Aycan, S., Baran Aksakal, F. N. ve Özkan, S. (2006). Birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuranların sağlık hizmeti kullanma özellikleri ve bazı sosyoekonomik belirteçlerle değişimi: sağlık reformu öncesi son saptamalar, *Toplum Hekimliği Bülteni*, 25(3).
- İstanbuluoğlu, H., Güleç, M., ve Oğur, R. (2010). Sağlık Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri. *Dirim Tıp Gazetesi*, 86-98.
- Kaiser, F. G. ve Wilson, M., (2004). Goal-directed conservation behavior: The specific composition of a general performance. *Personality and Individual Differences*, 36(7), 1531-1544.
- Karabulut, E., ve Dalkılıç, M. (2019). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi, M. Dalkılıç (Ed.), *Scientific Developments* (S. 449-457), Ankara: Gece Akademi.
- Karaca, P. Ö., Atılğan, E., Zekioğlu, A. (2018). Sağlık Hizmetlerinde Sürdürülebilirlik Bağlamında İnovatif Bir Uygulama: Yeşil Hastaneler, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 8(2), 77-87.

- Karacan, E., Erdoğan, Ö. N., (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözümsel Bir Yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 1, 102-116.
- KEYİK, H., (2014). *Sağlık Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi ve Eğitim-Geliştirme Faaliyetleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kiriş, S. B. ve Börekçi, D. Y., (2018). Sürdürülebilir liman işletmeciliğini yönlendirici ve engelleyici faktörler: Bir üçlü bilanço yaklaşımı. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 192-220.
- Kocataşkın, E. (2019). Türkiye’de Sağlık Finansman Sisteminde Genel Vergilerin Yeri Ve Önemi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(17), 270-279.
- Koştı, G., Burmaoğlu, S., & Kıdak, L. B. (2021). Sağlık 4.0: Sanayide öngörülen gelişimin sağlık sektörüne yansımaları. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(3), 483-506.
- Kulaksız, B. ve Gülcan, E., (2022). Uygun iş yaklaşımı bağlamında gençlerin istihdam olanaklarının artırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 314-348.
- Landrum, N (2018). Stages of Corporate Sustainability: Integrating the Strong Sustainability Worldview, *Organization & Environment*. 31(4), 287-313.
- Markulev, A., Long, A., (2013). On Sustainability: An Economic Approach, *Australian Government Productivity Commission, Productivity Commission Staff Research Note*, <http://www.pc.gov.au/research/supporting/sustainability/sustainability.pdf>
- Morelli, J., (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals, *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-9.
- Mutlu, H. H., Coşkun, F. O. ve Sargın, M., (2018). Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran 65 Yaş ve Üstü Kişilerde Aşılama Sıklığı ve Farkındalığı. *Ankara Medical Journal*, 18(1), 1-13. <https://doi.org/10.17098/amj.408968>
- Northcott, D., Smith, J. (2011). Measuring performance at the top: a balanced scorecard for board of directors, *Journal of Accounting and Organizational Change*, 7(1), 33-56.
- Olsson, D., Gericke, N., Chang Rundgren, S.-N., (2016). The Effect Of Implementation Of Education For Sustainable Development In Swedish Compulsory Schools – Assessing Pupils Sustainability Consciousness, *Routledge Taylor And Francis Group Online Journal*, 22(2), 176-202.
- Orcan, B. (2021). *Yeşil bina ve sürdürülebilirlik açısından yeni yapılan bir hastanenin leed sertifikasyon sistemi kapsamında inşaat sürecinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özbay, Hüseyin vd (2007). *Türkiye’de Sağlığa Bakış* (Editör: Salih Mollahaliloğlu vd), T. C. Sağlık Bakanlığı Hıfzıssıhha Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Özer, Ö. (2015). *Türkiye Sağlık Sisteminde Finansal Sürdürülebilirlik: Paydaş Görüşleri ve Değerlendirmeleri*, (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Özer, Ö. ve Yıldırım, H. H., (2016). Türkiye sağlık sisteminin finansal sürdürülebilirliğine yönelik bir uygulama. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Social Science Institute*, 8(16).
- Özgül, B. ve Gürol, Y., (2019). Kurumsal sürdürülebilirlikte sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin rolü üzerine bir içerik analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 20(1), 107-126.

- Özgül, B. ve Gürol, Y., (2019). Kurumsal sürdürülebilirlikte sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin rolü üzerine bir içerik analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 20(1), 107-126.
- Özkan, O., Özer, Ö. ve Özmen, S., (2020). Sağlık çalışanlarında bireysel yenilikçilik özelliklerinin incelenmesi: özel bir hastanede uygulama. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(2), 302-311.
- Öztürk, C. ve Vardarlier, P. (2020). Sağlığın geliştirilmesi ve sağlık iletişimi: Sağlık kurumlarının sosyal medya mecra kullanımının incelenmesi. *Modern Leisure Studies*, 2(1), 33-56.
- Peşkircioğlu N., (2016). Sürdürülebilir kalkınma hedefleri: küresel verimlilik hareketine doğru. *Anahtar Dergisi*, 22(335), 4-9.
- Sargutan E. A. (2005). Sağlık sektörü ve sağlık sistemlerinin yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(3), 400-428.
- Sargutan, A. E. (2005). Sağlık sektörü ve sağlık sistemlerinin yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(3), 400-428.
- Schneider, A., (2016). Sürdürülebilirlik muhasebesi ve yönetiminde yansıtma: Kurumsal sürdürülebilirliğin ekonomik odağının aşılması. *İş Etiği Dergisi*, 127, 525-536.
- Schultz, P. W., (2011). Conservation means behavior. *Conservation Biology*, 25(6), 1080-1083.
- Solmaz, P. (2012). *Pazar yönlülük ve tedarikçi ilişkilerinin işletme performansına etkileri: Otel işletmeleri örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sosyal fayda Zirvesi, 2016 İstanbul, "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Hedefler" <http://www.sgsistanbul.org/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri>, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
- Stadhouders, N., Kruse, F., Tanke, M., Koolman, X., ve Jeurissen, P. (2019). Effective healthcare cost-containment policies: A systematic review. *Health Policy*, 123(1), 71-79, <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2018.10.015>
- Steg, L. Ve Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 309-317.
- Sunter, M., (2019). Sağlık kurumlarında insan kaynakları yönetiminin önemi. *Verimlilik Dergisi*, (3), 143-160.
- Şenocak, H. (2009). Sosyal güvenlik sistemini oluşturan bileşenlerin tarihi süreç ışığında değerlendirilmesi. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 56). Istanbul University.
- Tatar, M. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Finansman Modelleri: Sosyal Sağlık Sigortasının Türkiye’de Gelişimi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 103-133.
- Temiz, Ö. (2014). Türk Hukukunda Bir Temel Hak Olarak Sağlık Hakkı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(1), 165-188.
- Tengilimoğlu, D., Işık, O. ve Akbolat, M. (2011). *Sağlık İşletmeleri Yönetimi*, (s. 71-380), Nobel Yayınevi.
- Terekli, G., Özkan, O. Ve Bayın, G., (2013). Çevre dostu hastaneler: Hastaneden yeşil hastaneye. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 12(2), 37-54.
- Terekli, G., Özkan, O., Bayın, G., (2013). Çevre dostu hastaneler: Hastaneden yeşil hastaneye. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 12(2), 37-54.

- Thomson, S., Foubister, T., Mossialos, E., ve Organization, W. H. (2009). *Financing health care in the European Union: Challenges and policy responses*. World Health Organization. Regional Office for Europe.
- Tosun, G. ve Koçaslan, İ., (2022). Konya ili ve çevresinde yaşayan 6-12 yaş grubu çocuklarda daimi birinci büyük azı ve daimi kesici dişlerin klinik kayıtlarının değerlendirilmesi. *Selcuk Dental Journal*, 9(3), 809-816.
- Tural, A. ve Turan, H. (2024). The Relationship Between Sustainable Consciousness and Environmental Awareness Sensitivity Level in the Context of Sustainable Development. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 686-703.
- Turner, C. (2009). *Corporate Governance: A Practical Guide for Accountants*, Elsevier, Burlington/Usa.
- World Health Organization. (2009). *Milestones in health promotion: Statements from global conferences*.
- Yılğör, E., (2006). Sağlıkta İnsan Gücü Planlaması Nasıl Yapılmalı?. XII. Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultayı, 24.
- Yılmaz, B. (2023). *Lojistik firmalarında çalışanların sürdürülebilirlik bilinç düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma*, (Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Uluslararası Ticaret ve Lojistik Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Yılmaz, B. (2023). *Lojistik firmalarında çalışanların sürdürülebilirlik bilinç düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi) , Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Yıldız, H. (2016). Sürdürülebilirlik bağlamında sağlık sektöründe inovatif uygulamalar: Yeşil hastaneler. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 323-340.
- Yücel, G., (2020). Sürdürülebilirlik–Nasıl Tasarlayacağız?. Işık Üniversitesi Açık Erişim
- YÜKSEL, Y. (2020). Sertifikasız okullar ile eko-okullar ve yeşil bayraklı eko-okulların sürdürülebilirlik bilinci açısından karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 50-62.
- Yüksel, Y., Yıldız, B., (2019). Sürdürülebilir bilinç ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, *Erciyes Journal of Education*, 3(1), 16-36.

EKLER

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. YAŞ

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 18-21
☐ 22-25
☐ 26+

2. Cinsiyet

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kadın
☐ Erkek

3. Bölüm

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Hemşirelik
☐ Fizyoterapi
☐ Sağlık Yönetimi

4. Sınıf Düzeyi

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4

5. Gelir Düzeyi

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Gelir Giderden Az
☐ Gelir Gidere Eşit
☐ Gelir Giderden Fazla

EK 2. SÜRDÜRÜLEBİLİR BİLİNÇ ÖLÇEĞİ

Sizi Halil AKKUŞ tarafından yürütülen “Sağlıkta Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi ve Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Sürdürülebilirlik Bilinci ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Sağlık Kurumlarında Çalışacak olan, Sağlık Bilimleri öğrencilerinin sürdürülebilir bilinç seviyesini tespit etmektir. Araştırmada sizden tahminen 8 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 800 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya halilakkss@gmail e-posta adresi ve 054X XXX XX XX numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Hiç Katılmıyorum
1. Sürdürülebilir gelişme için ekonomik gelişme gereklidir.					
2. İnsan sağlığını ve yaşam standartlarını geliştirmek sürdürülebilir gelişmeye katkıda bulunur.					
3. Su tüketimini azaltmak sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
4. Doğayı korumak sürdürülebilir gelişme için gerekli değildir.					
5. Toplumlar arasında anlaşmazlıkların barışçıl bir şekilde çözülmesi sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
6. Sürdürülebilir gelişme insanların her türden atığı azaltmasını gerektirir.					
7. Demokratik haklarını kullanan insanlar sürdürülebilir gelişme için gereklidir. (örneğin seçimlerde oy kullananlar, sosyal sorunlarla ilgilenenlerle fikirlerini ifade ederler)					
8. Tüm dünyada kadın haklarını güçlendirmek sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
9. İnsan haklarına saygı göstermek sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
10. Sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak için dünyadaki tüm insanların iyi ve kaliteli eğitime ulaşabilmesi gerekir.					
11. Sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak için şirketler çalışanlarına, müşterilerine ve tedarikçi firmalara adil davranmalıdır.					
12. Doğadaki tür çeşitliliğini korumak sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
13. Farklı kültürlerle saygı göstermek sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
14. Sürdürülebilir gelişme dünyadaki tüm insanlar arasında gıda ve sağlık hizmetleri gibi temel insani hakların adil dağıtılmasını gerektirir.					
15. Dünyadaki yoksulluğu bitirmek sürdürülebilir gelişme için gereklidir.					
16. Sürdürülebilir gelişmeye yeni ve bilinmeyen kaynaklara geçiş yapmayı gerektirir (yenilenebilir kaynaklar rüzgar enerjisi, güneş panelleri, Biyo-atıklardan elde edilen etanol gibi kaynakları içerir)					
17. Sürdürülebilir gelişme insanların ekonominin nasıl işlediğini anlamasını gerektirir.					
18. Sürdürülebilir gelişme için HIV/AIDS ve sıtma gibi önemli bulaşıcı hastalıkların yok edilmesini gerektirir.					
19. Sürdürülebilir gelişme için, insanların doğal afetlere karşı kendilerini nasıl koruyacakları konusunda eğitilmeleri gerekir.					
20. Nasıl sürdürülebilir yaşanacağı konusunda herkese eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum					

21. Bizden sonrakilerin de bugün bizim yaşadığımız kaynak bolluğuna sahip olmalarını sağlamalıyız.					
22. Şirketlerin ambalaj ve tek kullanımlık eşya kullanımını azaltma sorumluluğu olduğunu düşünüyorum.					
23. Doğal kaynakları ihtiyacımızdan fazla kullanmak insan sağlığını veya gelecekteki refah seviyemizi tehdit etmez.					
24. Çevreyi korumak için daha katı kanun ve düzenlemelere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.					
25. Yoksulluğu azaltmanın önemli olduğunu düşünüyorum.					
26. Büyük şirketlerin fakir ülkelerdeki çalışanlarına zengin ülkelerdekiyle aynı şartları sağlaması gerektiğini düşünüyorum.					
27. İklim değişikliği ile ilgili sorunlar hakkında birşeyler yapılmasının önemli olduğunu düşünüyorum.					
28. Vatandaşların çevre dostu araçlar almaları için hükümetlerin finansal destek sağlaması gerektiğini düşünüyorum.					
29. Hükümetlerin tüm kararlarını sürdürülebilir gelişmeyi ön planda tutarak alması gerektiğini düşünüyorum.					
30. Toplumdaki bireylerin seçimlerde oy kullanmalarının ve önemli konularda görüşlerini ifade etmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum.					
31. Toprağı, havayı ve suyu kirleten insanların çevreye verdiği bu zarara karşılık ceza ödemesi gerektiğini düşünüyorum.					
32. Dünyanın her yerinde kadın ve erkeklere eşit eğitim ve iş olanağı sağlanması gerektiğini düşünüyorum.					
33. İnsanların istedikleri kadar su kullanmalarının sorun olmadığını düşünüyorum.					
34. Mümkünse bir yere giderken bisikletle veya yürüyerek gitmeyi tercih ederim.					
35. Asla su israfı yapmam.					
36. Olabildiğince geri dönüşüm yapıyorum.					
37. Bilgisayar veya telefonda sohbet edip, mesaj yazıp, oyun oynarken karşımdaki insanlara gerçek hayatta davrandığım gibi saygılı davranırım.					
38. Sağlığım için iyi olmayan şeyleri sık sık yaparım.					
39. Fakir insanlara yardımcı olacak işler yaparım.					
40. Çöpleri şehir dışında, piknik ve mesire alanı gibi yerlerde de görsem toplarım.					
41. Yaptığım şeylerin çevreye zarar verip vermeyeceğini düşünmem.					
42. İnternette veya mağazadan sık sık ikinci el ürün alırım.					
43. İmkânım olduğunda evsel atıkları ayrı çöp olarak ayırırım.					
44. Çalışanlarına ve çevreye karşı kötü bir üne olan firmaların ürünlerini almaktan kaçınırım.					
45. Daha az atık çıkarmaya çalışırım (daha az yiyecek atmak ve kâğıt israfı yapmamak gibi)					
46. Okulda sosyal kulüplerde çalışırım.					

47. Benden farklı bir kültüre sahip olsa bile herkese aynı saygı çerçevesinde davranırım.					
48. Bir yardım organizasyonu veya çevre grubunu destekliyorum.					
49. Ekonomiyle ilgili programlar veya gazete makalelerini takip ederim.					
50. Kadın ve erkeklere aynı derecede saygı gösteririm.					

EK 3. SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU YAZILI ONAY

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.05.2024-E.124874

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-26428519-050.99-124874
Konu : Etik Kurul Kararı 43/31 (Halil AKKUŞ)

06.05.2024

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aydın ŞENOL

Etik Kurulu'nun 18.04.2024 tarih ve 43 No'lu toplantısında almış olduğu otuz birinci maddesine (Madde 31) ilişkin karar örneği aşağıda sunulmuştur.

Madde 31-Halil AKKUŞ'un 17.04.2024 tarih ve 123276 sayılı dilekçesi ve ekleri görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi öğrencisi Halil AKKUŞ'un Dr. Öğr. Üyesi Aydın ŞENOL danışmanlığında hazırladığı "**Sağlıkta Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi ve Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Sürdürülebilirlik Bilinci**" başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna toplantıya katılan kurul üyelerinin **oy çokluğu** ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Taki DEMİR
Kurul Başkanı

Ek: Başvuru Evrakları

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSDBPK1J4B Pin Kodu :13552

Adres:Etik Kurulu
Telefon No:0 264 616 00 09 Faks No:0 264 616 00 14
e-Posta:etik@subu.edu.tr Elektronik Ağ:www.subu.edu.tr
Kep Adresi:sakaryauygulamabilimler@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi :
https://ebys.subu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?eD=BSDBPK1J4B&eS=124874

Bilgi için: Rabia SARIBIYIK
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 4. SUBU AKYAZI SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ YAZILI İZNİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.05.2024-E.124921

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-98849436-300-124921
Konu : Anket İzni (Halil AKKUŞ)

06.05.2024

Sayın Halil AKKUŞ

İlgi : Halil AKKUŞ'un 06.05.2024 tarihli ve 124909 sayılı dilekçesi.

Fakültemiz öğrencileri ile "Sağlıkta Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi ve Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Sürdürülebilirlik Bilinci" konulu tez çalışmanız için "Sürdürülebilirlik Bilinç Ölçeği" anketini yapma talebinize ilişkin dilekçeniz incelenmiş olup, gönüllü öğrenciler ile anketi gerçekleştirmeniz uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Azize ALAYLI
Dekan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Pin Kodu :96382

Adres:Yazı İşleri

Telefon No:0 264 616 00 54 Faks No:0 264 616 00 14

e-Posta:subu@subu.edu.tr Elektronik Ağ:www.subu.edu.tr

Kep Adresi:sakaryauygulamalibilimler@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : https://ebys.subu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?eD=BSUBPKJ8TB&eS=124921

Bilgi için: Elif Aydeniz

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

